

شماره ۲۹۲۲

تاریخ ۷۸/۱/۲۵

پیوست ولگرد

جمهوری اسلامی ایران
مجلس شورای اسلامی
دفتر رئیس

بیتنالی

شورای محترم نگهبان

طرح آیین نامه داخلی مجلس شورای اسلامی که در جلسه علنی روز چهارشنبه مورخ ۱۳۷۸/۱/۱۸ مجلس شورای اسلامی با اصلاحاتی به صویب رسیده است در اجرای اصل نود و چهارم قانون اساسی جهت بررسی و اظهار نظر آن شورای محترم به پیوست ارسال می گردد. /ن

علی اکبر ناطق نوری

رئیس مجلس شورای اسلامی

بسم الله

طرح آیین نامه داخلی مجلس شورای اسلامی

باب اول - کلیات

فصل اول - تشکیل و افتتاح مجلس

مبحث اول - تشکیل و افتتاح مجلس

اول - تشکیل مجلس

ماده ۱ - محل مجلس شورای اسلامی ایران محل تشکیل اولین مجلس خبرگان است که قانون اساسی ایران در آن به تصویب رسیده است و هیچ محل دیگری برای تشکیل جلسات عمومی رسمیت ندارد مگر با تصویب دوسوم نمایندگان حاضر در مجلس. تبصره - در مواقع اضطراری که اجتماع و تشکیل جلسات در محل رسمی ممکن نباشد، محل جدید تشکیل جلسات باید رسماً از طرف هیات رئیسه به اطلاع نمایندگان برسد.

دوم - افتتاح مجلس

ماده ۲ - نخستین جلسه هر دوره مجلس شورای اسلامی طبق اصل شصت و پنجم (۶۵) قانون اساسی با حضور حداقل دوسوم مجموع نمایندگان رسمیت می یابد. در آغاز جلسه آیات (۳۵) تا (۴۲) سوره شوری تلاوت می شود. پس از قرائت پیام مقام معظم رهبری مراسم سوگند انجام و در پایان جلسه، نمایندگان به منظور بزرگداشت بنیانگذار جمهوری اسلامی ایران حضرت امام خمینی (ره) و شهیدان انقلاب اسلامی و ادای احترام و تجدید عهد با آنان در مرقد مطهر آن حضرت و بهشت زهرا حضور خواهند یافت.

تعالیه

سوم - تشریفات سوگند

ماده ۳ - نمایندگان حاضر در مجلس طبق اصل شصت و هفتم (۶۷) قانون اساسی سوگند یاد می‌کنند. متن سوگند نامه توسط رئیس قرائت می‌شود و نمایندگان به حالت اجتماع در حال قیام آنرا تکرار و پس از انجام مراسم تحلیف، سوگندنامه را امضاء میکنند. نمایندگان اقلیت‌های دینی این سوگند را با ذکر کتاب آسمانی خود یاد خواهند کرد. نمایندگانی که در جلسه نخست شرکت ندارند باید در اولین جلسه رسمی که حضور پیدا می‌کنند سوگند را بجا آورند و ذیل سوگندنامه را امضاء کنند.

چهارم - جایگاهها

ماده ۴ - جایگاه نمایندگان، پس از ارائه اعتبارنامه نمایندگان به مجلس به حکم قرعه تعیین می‌شود و در دفتر مخصوص ثبت خواهد شد. قرعه کشی هر شش ماه یکمرتبه تجدید می‌شود. نمایندگانی که در قرعه قبل در قسمت جلو مجلس بوده‌اند به حکم قرعه در قسمت دوم مجلس استقرار خواهند یافت. در دو ردیف اول رئیس جمهور، معاونان و مشاوران او، اعضای شورای نگهبان و هیات وزیران و معاونان امور مجلس و دیگر افراد مجاز طبق این آیین‌نامه خواهند نشست و افراد مذکور بهیچوجه مجاز به نشستن در صندلی نمایندگان و یا تردد در محل استقرار نمایندگان نمی‌باشند.

ماده ۵ - خبرنگاران و تماشاچیان با داشتن کارت مخصوص همان جلسه و نیز مامورین انتظامات مجلس در محلهای مخصوص، حق حضور خواهند داشت و باید در تمام مدت جلسه ساکت باشند و از هرگونه بی‌نظمی خودداری کنند. در غیر اینصورت با دستور رئیس، تالار جلسه را ترک می‌نمایند. در صورتیکه عمل آنان مستوجب تعقیبات کیفری بشود فرد خاطی توسط مامورین انتظامات مجلس توقیف و به مراجع صالحه تسلیم خواهد شد.

تعلیه

تبصره ۱ - هریک از نمایندگان می تواند در هر جلسه برای حداکثر سه نفر که به آنها اعتماد دارد، درخواست صدور کارت ورود به محل تماشاچیان را بنماید. انتظامات مجلس موظف به صدور کارت برای آنان می باشد.

تبصره ۲ - سازمان اداری مجلس، با رعایت موازین تعیین شده از طرف هیات رئیسه، برای خبرنگاران جرائد داخلی که طبق قانون مطبوعات اجازه انتشار دارند و برای خبرنگاران خارجی با معرفی وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی کارت موقت غیر قابل انتقال صادر می نماید.

پنجم - انتظام مجلس

ماده ۶ - حفظ انتظام و امنیت محوطه مجلس بعهده رئیس مجلس و در غیاب او به عهده نواب رئیس است. هیچ مقام و قوه ای بدون اجازه رئیس، حق مداخله در محوطه و امور مجلس را ندارد.

ماده ۷ - به غیر از رئیس جمهور و معاونان و مشاوران او و وزراء و اعضای شورای نگهبان و رئیس و دادستان دیوان محاسبات و معاونان امور مجلس سازمان برنامه و بودجه و وزراء و آن عده از کارکنان و مستخدمین مجلس که از طرف هیات رئیسه اجازه ورود به جلسه را دارند هیچکس حق ورود به تالار جلسه را موقع تشکیل جلسه نخواهد داشت مگر از اعضای اداری مجلس که رئیس مجلس او را احضار کرده باشد

تبصره - در صورتیکه مسوولین اجرایی یا قضایی از طرف رئیس برای دفاع و توضیح طرح و یا لایحه دعوت شده باشند، شرکت آنان در جلسات مربوط به آن طرح و لایحه بلامانع است.

ماده ۸ - حمل هر نوع اسلحه برای کسانی که وارد ساختمان اصلی مجلس می شوند مطلقاً ممنوع است.

بیتعالی

مبحث دوم - تشکیلات قانونگذاری مجلس

اول - هیاتهای رئیسه مجلس

الف - هیات رئیسه سنی

ماده ۹ - مسن ترین فرد از نمایندگان حاضر بعنوان رئیس سنی و فرد بعدی بعنوان نایب رئیس و دو نفر از جوانترین نمایندگان حاضر به سمت منشی معین می شوند و در جایگاه هیات رئیسه قرار می گیرند. در صورت تساوی سن، هیات رئیسه سنی با قید قرعه از بین مسن ترین و جوانترین نمایندگان حاضر تعیین خواهد شد.
اعلام هیات رئیسه سنی با اداره کل قوانین مجلس است.
ماده ۱۰ - وظایف هیات رئیسه سنی، اداره جلسه افتتاحیه، انجام مراسم تحلیف، اقتراع شعب و اجرای انتخابات هیات رئیسه موقت است.

ب - هیات رئیسه موقت

ماده ۱۱ - انتخاب هیات رئیسه موقت در دومین جلسه علنی مجلس انجام خواهد شد. ترکیب و طرز انتخاب آن مانند هیات رئیسه دائم است، به جز اینکه اکثریت نسبی در انتخاب رئیس کافی خواهد بود.
هیات رئیسه موقت بلافاصله پس از انتخاب، با متن سوگندنامه هیات رئیسه دائم مراسم تحلیف را بجای خواهد آورد.
ماده ۱۲ - وظایف هیات رئیسه موقت اداره جلسات مجلس تا زمان تایید اعتبارنامه دوسوم نمایندگان و اجرای انتخابات هیات رئیسه دائم و تمثیت امور اداری مجلس است.

ج - هیات رئیسه دائم

ماده ۱۳ - پس از تصویب اعتبارنامه حداقل دو سوم مجموع نمایندگان، هیات رئیسه موقت اقدام به انتخاب هیات رئیسه دائم می‌کند، اعضای هیات رئیسه دائم برای یکسال انتخاب می‌شوند. مبنای تجدید انتخابات سالیانه، سالروز انتخابات هیات رئیسه قبلی بوده و در صورتی که با تعطیلات مصادف گردد در جلسه قبل از آن انجام می‌گردد و مسوولیت هیات رئیسه جدید از سالروز انتخابات قبل تفویض خواهد گردید.

ماده ۱۴ - هیات رئیسه دائم مرکب از رئیس، دو نایب رئیس، شش منشی و سه کارپرداز می‌باشد.

ماده ۱۵ - انتخاب رئیس در نوبت اول با اکثریت مطلق آراء نمایندگان صاحب رای است و انتخاب نواب رئیس، منشی‌ها و کارپردازان هر کدام جداگانه و با اکثریت نسبی و رای مخفی و با ورقه خواهد بود. در صورتیکه در انتخاب رئیس در نوبت اول اکثریت مطلق حاصل نشود، در نوبت دوم اکثریت نسبی کافی خواهد بود.

تبصره ۱ - چنانچه آراء برای رئیس، نواب رئیس، منشی‌ها، کارپردازان با یکدیگر برابر باشد، حسب مورد به قید قرعه تعیین می‌شوند.

تبصره ۲ - در صورتی که فرد غائب در جلسه می‌توان رای داد که قبل از تشکیل جلسه مربوط به انتخابات هیات رئیسه، کتباً نامزدی خود را به اداره کل قوانین مجلس اعلام کرده باشد.

ماده ۱۶ - قبل از اخذ رای برای هیات رئیسه، اسامی داوطلبان به ترتیب وصول به هیات رئیسه بدون بحث در جلسه علنی اعلام خواهد شد.

ماده ۱۷ - اعضای هیات رئیسه دائم، پس از انتخاب، در حضور نمایندگان به ترتیب زیر سوگند یاد میکنند و موظف به رعایت دقیق مفاد آن می‌باشند.

بیتعالی

بسم الله الرحمن الرحيم

«من به عنوان عضو هیات رئیسه مجلس شورای اسلامی در برابر قرآن مجید به خداوند قادر متعال سوگند یاد می‌کنم که حداکثر توان خود را برای اجراء آیین نامه داخلی مجلس شورای اسلامی با مراعات بی طرفی کامل در انجام وظایف بکارگیرم و از هرگونه اقدام مخالف آیین نامه اجتناب نمایم.»

ماده ۱۸ - نواب رئیس به ترتیب تعداد آراء به عنوان نایب رئیس اول و نایب رئیس دوم و در صورت تساوی آراء با قید قرعه انتخاب می‌شوند و در غیاب رئیس مجلس به ترتیب، وظایف و اختیارات او را بر عهده خواهند داشت.
تبصره - رئیس مجلس می‌تواند حتی هنگام حضور خود، اداره جلسه رسمی را به ترتیب به عهده نواب رئیس بگذارد.

ماده ۱۹ - اگر رئیس مجلس پیش از انقضای مدت از ریاست استعفاء دهد یا فوت شود نواب رئیس به ترتیب تقدم، جلسه را منعقد می‌سازند و متن استعفاء نامه را قرائت یا فوت را اعلام می‌دارند. در مورد فوت به احترام متوفی جلسه ختم می‌شود و در هر صورت در جلسه بعد نایب رئیس جلسه را تشکیل می‌دهد و رئیس جدید طبق آیین نامه داخلی مجلس انتخاب می‌شود.

در مورد استعفاء بعد از اعلام و قرائت متن استعفاء نامه در مجلس و استماع توضیحات رئیس مستعفی و مذاکراتی که نمایندگان لازم بدانند، چنانچه استعفاء پس گرفته نشود، انتخاب رئیس جدید در جلسه بعد بعمل می‌آید، حداکثر توضیحات رئیس و مذاکرات نمایندگان یکساعت خواهد بود.

تبصره ۱ - در مورد فوت یا استعفاء سایر اعضای هیات رئیسه نیز باید بدون تشریفات در جلسه بعد انتخاب فرد یا افراد جدید بعمل آید.

تبصره ۲ - انتخاب رئیس و هر یک از اعضای هیات رئیسه جدید برای مدت باقیمانده از یکسال خواهد بود.

تعلیه

ماده ۲۰ - هیچیک از اعضاء هیات رئیسه مجلس نمی تواند به عضویت کمیسیون برنامه و بودجه و محاسبات مجلس انتخاب شود و در صورتیکه هریک از اعضاء این کمیسیون به عضویت هیات رئیسه انتخاب گردند از کمیسیون مستعفی شناخته شده و مطابق مراتب منظور در این آیین نامه نسبت به تعیین کمیسیون جدید اقدام خواهند نمود و همچنین نمی توانند به عنوان رئیس یا مخبر کمیسیونهای مجلس انتخاب گردند و در صورتیکه رئیس یا مخبر کمیسیونها به عضویت هیات رئیسه انتخاب گردند از سمت خود در کمیسیون مستعفی شناخته می شوند.

تبصره - چنانچه اعضای کمیسیون برنامه و بودجه و محاسبات مجلس به عضویت هیات رئیسه انتخاب شوند از آن کمیسیون مستعفی شناخته شده طبق مواد این آیین نامه نسبت به تعیین کمیسیون جدید آنها اقدام خواهد شد.

ماده ۲۱ - وظایف و اختیارات رئیس مجلس عبارتند از:

- ۱ - اداره جلسات مجلس بشرح مواد این آیین نامه.
- ۲ - نظارت بر کلیه امور اداری، مالی، استخدامی و سازمانی مجلس.
- ۳ - امضای کلیه احکام استخدامی براساس آیین نامه استخدامی کارکنان مجلس و سایر قوانین و مقررات.

۴ - امضای کلیه نامه های مربوط به امور قانونگذاری و پارلمانی مجلس.

۵ - حضور در نهادهای قانونی که رئیس مجلس عضو آنها است.

۶ - ارائه گزارش کامل از تصمیمات و اقدامات هیات رئیسه در رابطه با مسائل مختلف مربوط به مجلس و واحدهای تابعه آن هر سه ماه یکبار به نمایندگان.

ماده ۲۲ - وظایف منشیان عبارتند از:

- ۱ - مراقبت در ضبط و تحریر صورت مذاکرات و چاپ و توزیع آنها.
- ۲ - قرائت طرحها و لوایح، پیشنهادها، نوشته ها و مطالبی که باید به اطلاع مجلس

برسد.

تعلین

- ۳- تنظیم پیشنهادهای واصله از طرف نمایندگان به ترتیب وصول با قید شماره.
 - ۴- ترتیب اجازاتی که نمایندگان در جلسه برای نطق می خواهند، با رعایت حق تقدم قید شماره ترتیب.
 - ماده ۲۳- وظایف و اختیارات هیات رئیسه عبارتند از
 - ۱- مسوولیت کلیه امور اداری، مالی، استخدامی و سازمانی مجلس.
 - ۲- تصویب بودجه پیشنهادی سالیانه مجلس و ارجاع آن به کمیسیون برنامه و بودجه و محاسبات مجلس با طی مراحل قانونی.
 - ۳- مشارکت در تصویب حقوق مالی نمایندگان طبق این آیین نامه.
 - ۴- انتظام و حفظ انضباط جلسات مجلس.
 - ۵- نظارت بر انجام امور مربوط به گزارشها و چاپ و توزیع آنها.
 - ۶- تهیه و تنظیم برنامه هفتگی مجلس.
 - ۷- مسوولیت و نظارت بر رعایت اوقات و مهلت های قانونی مذکور در این آیین نامه.
 - ۸- دعوت از وزیران و مسوولان اجرایی و قضایی به مجلس.
 - ۹- اعلام مراتب رد اعتبار نامه یا استعفای نمایندگان به وزارت کشور.
 - ۱۰- بررسی و حل و فصل مسائل و مشکلات کمیسیونها و شعب.
 - ۱۱- حفظ شأن و منزلت و اقتدار مجلس و دفاع از حقوق و جایگاه قانونی نمایندگان.
 - ۱۲- نظارت بر عملکرد نمایندگان منتخب مجلس در هیاتها و مجامع و شوراهای دریافت گزارش آنان.
- تبصره - جلسات هیات رئیسه با حضور حداقل دو سوم اعضاء که رئیس یا یکی از نواب رئیس جزء آنان باشد رسمیت می یابد و مصوبات آن با رأی اکثریت مطلق عده حاضر معتبر خواهد بود.

تعلیه

د - مسوولیت مشترک هیات رئیسه در برابر مجلس

ماده ۲۴ - رئیس مجلس و سایر اعضای هیات رئیسه در مورد انجام وظایف محوله در این آیین نامه در برابر مجلس مسوولیت مشترک دارند.

ماده ۲۵ - هرگاه نمایندگان به کیفیت اداره جلسات یا سایر امور مجلس و نحوه ایفای وظایف رئیس یا سایر اعضای هیات رئیسه معترض باشند، می توانند طی تقاضای کتبی با امضای حداقل بیست و پنج نفر و یا بدرخواست کمیسیون تدوین آیین نامه داخلی مجلس از هیات رئیسه، تشکیل هیات رسیدگی به اعتراضات، مرکب از رؤسای کمیسیونهای تخصصی و هیات رئیسه و اعضاء کمیسیون تدوین آیین نامه داخلی مجلس را درخواست نمایند. هیات رئیسه مکلف است ظرف مدت سه روز نسبت به تشکیل هیات رسیدگی به اعتراضات، اقدام نماید. هیات اخیر مکلف است ظرف ده روز با حضور سه نفر از منتخبین معترضین، به موضوع رسیدگی نماید. در صورتی که اکثریت اعضاء هیات بر عدم صلاحیت فرد مورد اعتراض دادند عضویت وی در هیات رئیسه تعلیق می گردد. گزارش هیات در این باره در جلسه غیر علنی مورد بررسی قرار می گیرد و در اولین جلسه علنی مجلس بدون بحث به رأی گیری گذاشته می شود. در صورت رد عدم صلاحیت، عضو مزبور به کار خود ادامه خواهد داد و در غیر اینصورت از سمت خود مستعفی شناخته می شود و حق شرکت در انتخابات مجدد آن دوره را ندارد.

تبصره ۱ - هیات رسیدگی کننده به اعتراض، در ابتدای نخستین جلسه خود هیات رئیسه ای را وفق مقررات مربوط به انتخاب هیات رئیسه کمیسیونها، انتخاب می نمایند. جلسات هیات با حضور سه چهارم اعضاء رسمیت می یابد و مناط اعتبار تصمیمات آن، رأی اکثریت مطلق حاضرین می باشد.

تبصره ۲ - نمایندگان معترض و اعضاء مورد اعتراض هیات رئیسه مجلس، حق رأی در جلسه هیات رسیدگی کننده به اعتراضات را ندارند.

تبصره ۳ - رسیدگی فوق مانع از انجام وظایف قانونی کمیسیون اصل نودم (۹۰)

قانون اساسی نسبت به طرز کار مجلس نخواهد بود و نمایندگان می توانند از آن طریق نیز نسبت به عملکرد هیات رئیسه نظارت و پیگیری نمایند.

دوم - شعب و کمیسیونها

الف - شعب

ماده ۲۶ - پس از انجام مراسم تحلیف، نمایندگان به حکم قرعه بطور مساوی به پانزده شعبه تقسیم می شوند و افراد باقیمانده به ترتیب از شعبه اول به بعد، یک یک به شعب افزوده می شوند. نمایندگانی که بعداً سوگند یاد می کنند به حکم قرعه به عضویت شعبی که کسری دارند پذیرفته می شوند.

هر شعبه دارای یک رئیس، دو نایب رئیس، یک مخبر و دو منشی خواهد بود که جداگانه با رای مخفی با ورقه و با اکثریت نسبی بیش از یک سوم کل اعضاء شعبه، انتخاب می شوند و در صورت تساوی به حکم قرعه عمل خواهد شد.

نتیجه انتخابات با ذکر آراء طی گزارشی به وسیله مخبر به اطلاع مجلس می رسد. مناط اعتبار برای رسمیت جلسات شعب، حضور حداقل دو سوم اعضاء می باشد و تصمیمات شعب، بجز در مورد انتخاب افراد، با اکثریت مطلق آراء عده حاضر خواهد بود.

ماده ۲۷ - هر یک از شعب برای تمام دوره نمایندگی رسمیت دارند و وظایف و اختیارات آنها عبارتند از:

- ۱- رسیدگی به اعتبارنامه ها.
- ۲- تعیین اعضاء کمیسیون تحقیق.
- ۳- تعیین اعضاء کمیسیون تدوین آیین نامه داخلی مجلس.
- ۴- بررسی و تشخیص صلاحیت نامزدهای عضویت در کمیسیونهای تخصصی مجلس.

ماده ۲۸ - هر یک از شعب موظفند صور تجلسات خود را با قید اسامی حاضرین و غائبین و تاخیرکنندگان بوسیله دبیر شعبه تنظیم و تقدیم هیات رئیسه مجلس نمایند.

ب - کمیسیونها

ماده ۲۹ - مجلس دارای کمیسیونهای خاص شامل کمیسیون تحقیق، تدوین آیین نامه داخلی مجلس، اصل نودم (۹۰)، و کمیسیونهای تخصصی با محدوده وظایف مشخص بشرح مواد این آیین نامه خواهد بود. تعداد اعضاء کمیسیون تحقیق و کمیسیون تدوین آیین نامه داخلی مجلس هر کدام پانزده نفر و سایر کمیسیونهای خاص و تخصصی بنا به تشخیص هیات رئیسه و رؤسای شعب دارای حداقل نوزده و حداکثر بیست و سه نفر عضو خواهند بود.

کمیسیونهای خاص

۱ - کمیسیون تحقیق

ماده ۳۰ - به منظور بررسی اعتبارنامه‌هایی که توسط شعب مورد تایید قرار نگرفته و یا از سوی نمایندگان مورد اعتراض واقع شده است هر یک از شعب موظفند پس از تعیین هیات رئیسه خود، بلافاصله دو نفر از اعضاء خود را که آگاهی بیشتری به مسائل حقوقی داشته و از صلاحیت لازم برخوردار باشند بعنوان اعضاء اصلی و علی‌البدل کمیسیون تحقیق انتخاب نمایند و نتیجه را به هیات رئیسه گزارش تا در جلسه علنی قرائت گردد.

۲ - کمیسیون تدوین آیین نامه داخلی مجلس

ماده ۳۱ - هر شعبه یک نفر دیگر از اعضاء خود را که واجد صلاحیت باشد برای تشکیل کمیسیون تدوین آیین نامه داخلی مجلس معین و نتیجه را به مجلس گزارش خواهد

بسم الله

کرد. این کمیسیون طرحهای مربوط به مواد آیین نامه داخلی مجلس را رسیدگی کرده و نظر خود را به مجلس گزارش می نماید تا مطابق آیین نامه مورد بررسی قرار گیرد.

۳ - کمیسیون اصل نودم (۹۰) قانون اساسی

ماده ۳۲ - به منظور اجرای اصل نودم (۹۰) قانون اساسی کمیسینی بنام کمیسیون اصل نودم (۹۰) قانون اساسی تشکیل می گردد تا طبق قوانین مصوب مربوط به خود اداره و انجام وظیفه نماید.

۴ - کمیسیونهای تخصصی

ماده ۳۳ - هر یک از کمیسیونهای تخصصی مجلس که مطابق این آیین نامه تشکیل می گردند در محدوده تخصصی خود دارای وظایف و اختیاراتی به شرح زیر می باشند:

۱ - بررسی، اصلاح و تکمیل طرحها و لوایح قانونی و ارائه گزارش به مجلس شورای اسلامی.

۲ - رسیدگی به طرحهای تحقیق و تفحص و انجام آن پس از تصویب مجلس شورای اسلامی.

۳ - رسیدگی به لوایح بودجه سالیانه کل کشور.

۴ - بررسی و اظهار نظر در مورد لوایح برنامه های توسعه اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی کشور.

۵ - بررسی چگونگی اجرا و نتایج حاصله از اجرای قوانین مصوب و تبصره ها در ردیف های برنامه های توسعه اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی و بودجه های سالیانه کل کشور و تهیه گزارش و تقدیم آن به مجلس شورای اسلامی.

۶ - کسب اطلاع از کم و کیف اداره امور کشور، دریافت و بررسی گزارشهای عملکردی و نظارتی از دستگاههای مختلف ذیربط به نمایندگی از سوی مجلس شورای

اسلامی و تهیه گزارش جامع سالیانه که دربرگیرنده مسیر تحولات و پیشرفتها و عملکرد بخشهای تخصصی کشور و گویای وضع اعمال حاکمیت و مدیریت در هر بخش باشد و ارائه آنها به مجلس شورای اسلامی.

این گزارشها در دستور کار مجلس قرار گرفته و قرائت می‌گردد.

۷- بررسی و تصویب آزمایشی طرحها و لوایحی که طبق اصل هشتاد و پنجم (۸۵) قانون اساسی به آنها محول می‌گردد.

تبصره ۱- پاسخ دولت راجع به گزارشهای کمیسیونهای تخصصی در دستور کار مجلس قرار گرفته و قرائت خواهد شد. پس از آن حسب درخواست کمیسیونهای تخصصی، موضوع گزارشهای یاد شده جهت بررسی به کمیسیون اصل نودم (۹۰) ارسال و کمیسیون مذکور نتایج بررسی خود را به مجلس ارائه خواهد کرد.

تبصره ۲- کمیسیونهای تخصصی مجلس می‌توانند به تعداد کافی مشاور ذیصلاح از طریق هیات رئیسه به خدمت بگیرند.

ماده ۳۴- کمیسیون آموزش و تحقیقات برای انجام وظایف محوله در محدوده آموزش و پرورش عمومی، آموزش فنی و حرفه‌ای، آموزش عالی، تحقیقات و فن‌آوری، مطابق ضوابط این آیین‌نامه تشکیل می‌شود.

ماده ۳۵- کمیسیون اجتماعی برای انجام وظایف محوله در محدوده امور اداری و استخدامی، کار، اشتغال، روابط کار و تعاون مطابق ضوابط این آیین‌نامه تشکیل می‌شود.

ماده ۳۶- کمیسیون اقتصادی برای انجام وظایف محوله در محدوده اقتصاد و دارایی، بازرگانی داخلی، بازرگانی خارجی مطابق ضوابط این آیین‌نامه تشکیل می‌شود.

ماده ۳۷- کمیسیون امنیت ملی و سیاست خارجی برای انجام وظایف محوله در محدوده سیاست و روابط خارجی، سیاست داخلی، شوراها، شهرداریها، اطلاعات و امنیت داخلی، دفاع و امنیت خارجی و ثبت احوال مطابق ضوابط این آیین‌نامه تشکیل می‌شود.

ماده ۳۸- کمیسیون انرژی برای انجام وظایف محوله در محدوده نفت، گاز، برق،

تعلیه

سدها و نیروگاههای آبی و برقی، انرژی اتمی و انرژیهای نو مطابق ضوابط این آیین نامه تشکیل می شود.

ماده ۳۹ - کمیسیون برنامه و بودجه و محاسبات برای انجام وظایف محوله در محدوده برنامه، بودجه، نظارت برنامه و بودجه و دیوان محاسبات و امور مالی مجلس و آمار و خدمات عمومی فنی مطابق ضوابط این آیین نامه تشکیل می شود.

تبصره - کمیسیون برنامه و بودجه و محاسبات علاوه بر انجام وظایف تخصصی در ماده (۳۱) و ماده (۳۸) موظف است نسبت به امور زیر اقدام نماید:

۱ - نظارت و مراقبت بر اجرای مقررات بودجه و امور مالی مجلس و نحوه هزینه کردن آن.

۲ - رسیدگی به عملکرد بودجه سالیانه مجلس و ارائه گزارش آن حداکثر تا پایان شهریور ماه سال بعد. این گزارش جهت اطلاع نمایندگان چاپ می گردد.

۳ - بازرسی و رسیدگی دقیق و نظارت در مورد کلیه اموال و اشیاء منقول و غیر منقول مجلس شورای اسلامی و ارائه گزارش سالیانه جهت چاپ و توزیع بین نمایندگان.

۴ - رسیدگی و مذاقه در لایحه تفریغ بودجه مجلس و ارائه گزارش نهایی آن تا چهار ماه پس از خاتمه دوره عملکرد هر سال مالی به مجلس شورای اسلامی.

ماده ۴۰ - کمیسیون بهداشت و درمان برای انجام وظایف محوله در محدوده بهداشت، درمان، امداد، بهزیستی، تامین اجتماعی و بیمه های اجتماعی و هلال احمر مطابق ضوابط این آیین نامه تشکیل می شود.

ماده ۴۱ - کمیسیون صنایع و معادن برای انجام وظایف محوله در محدوده صنایع، پست، مخابرات، معادن، پتروشیمی، صنایع هوافضا و ارتباطات مطابق ضوابط این آیین نامه تشکیل می شود.

ماده ۴۲ - کمیسیون عمران برای انجام وظایف محوله در محدوده راه و ترابری، مسکن، عمران شهری و عمران روستایی مطابق ضوابط این آیین نامه تشکیل می شود.

ماده ۴۳ - کمیسیون فرهنگی برای انجام وظایف محوله در محدوده فرهنگ و هنر، ارشاد و تبلیغات، صدا و سیما و ارتباطات جمعی، تربیت بدنی و جوانان و زنان و خانواده مطابق ضوابط این آیین نامه تشکیل می شود.

ماده ۴۴ - کمیسیون قضایی و حقوقی برای انجام وظایف محوله در محدوده قضایی و حقوقی مطابق ضوابط این آیین نامه تشکیل می شود.

ماده ۴۵ - کمیسیون کشاورزی، آب و منابع طبیعی برای انجام وظایف محوله در محدوده کشاورزی، منابع آب، دام و طیور، شیلات، محیط زیست و هواشناسی مطابق ضوابط این آیین نامه تشکیل می شود.

۵ - مقررات مشترک کمیسیونها

ماده ۴۶ - بمنظور آشنایی نمایندگان با سوابق تحصیلی و کاری یکدیگر اداره کل قوانین موظف است قبل از تشکیل شعب برای تعیین اعضای کمیسیونها، اسامی نمایندگان به همراه تحصیلات (مستند) و تجربه و سابقه عضویت در کمیسیونها (در صورتیکه سابقه نمایندگی داشته باشند) را تکثیر و در اختیار نمایندگان قرار دهد. تشخیص صلاحیت اعضاء هر شعبه برای عضویت در کمیسیونهای مجلس براساس پیشنهاد نماینده و رأی اکثریت نسبی اعضاء شعبه خواهد بود. هر نماینده ملزم است برای عضویت در یک کمیسیون، حداقل دو کمیسیون را به ترتیب اول و دوم پیشنهاد دهد.

ماده ۴۷ - هیات رئیسه پس از دریافت گزارش بدوی شعب در باره نامزدهای کمیسیونهای مجلس این گزارش را تکثیر و در میان نمایندگان توزیع می نماید. چهل و هشت ساعت پس از این توزیع، شعب مجدداً تشکیل جلسه می دهند و با توجه به گزارش منتشر شده و بررسی همه اولویتها، دوباره نامزدهای خود را برای هر کمیسیون انتخاب و به هیات رئیسه گزارش می دهند. در صورتیکه تعداد افراد معرفی شده از طرف شعب برای هر کمیسیون بیش از تعداد لازم باشد مجموع افراد معرفی شده برای هر کمیسیون با دعوت یکی

از نواب رئیس تشکیل جلسه می‌دهند تا در مورد افراد مورد نیاز در کمیسیون به توافق برسند. در صورتیکه توافق لازم به عمل نیاید افراد مورد نیاز هر کمیسیون در جلسه‌ای با دعوت یکی از نواب رئیس با حق رای و شرکت روسای شعب با رعایت اولویتهایی مانند تخصص، تجربه و سابقه عضویت در آن کمیسیون و با رای مخفی تعیین خواهند شد.

تبصره ۱ - نمایندگان مذکور حق شرکت در جلسه فوق جهت دفاع از پیشنهاد خود را دارند اما رای‌گیری بدون حضور آنان صورت می‌گیرد مفاد این تبصره شامل روسای شعب نیز می‌باشد.

تبصره ۲ - بین افرادی که رای مساوی آورده و احتساب آنان به عنوان عضو یک کمیسیون باعث افزایش سقف آن کمیسیون می‌شود قرعه‌کشی انجام می‌گیرد.

تبصره ۳ - افرادی که طبق این ماده برای کمیسیون اول مورد نظر خود انتخاب نشوند در کمیسیون دوم مورد تقاضای خود، در صورتیکه از متقاضیان اولویت درجه اول تکمیل نشده باشد، قرار داده خواهند شد. اگر در این مرحله نیز تعداد افراد بیش از تعداد مورد نیاز کمیسیون باشد مجدداً با رعایت اولویتهای فوق‌الذکر و با رای اکثریت هیات رئیسه و روسای شعب برای کمیسیون دوم انتخاب می‌شوند و کسانی که در این مرحله نیز برای کمیسیون دوم مورد تقاضای خود انتخاب نشوند به تشخیص اکثریت اعضاء جلسه مشترک فوق‌الذکر برای یکی از کمیسیونهای دیگر مجلس تعیین می‌گردند.

ماده ۴۸ - هر یک از کمیسیونهای تخصصی مجلس موظف است از میان اعضاء خود کمیته و یا کمیته‌های فرعی متناسب با موضوعات مربوط تشکیل دهد. کمیته‌های فرعی دارای یک رئیس، یک نایب رئیس و یک منشی خواهند بود که توسط اعضاء همان کمیته انتخاب می‌گردند. مصوبات کمیته‌های فرعی بعد از تصویب در کمیسیون رسمیت خواهد داشت.

ماده ۴۹ - پس از انتخاب اعضاء کمیسیونها، هر کمیسیون به ریاست مسن‌ترین عضو و با حضور حداقل دو سوم اعضاء خود منعقد و فوراً یک رئیس، دو نایب رئیس، یک منبر و

دو منشی بارای مخفی با ورقه با اکثریت نسبی به مدت یکسال انتخاب می نمایند.
تبصره - اداره کل قوانین موظف است در شروع کار هر دوره مجلس سوابق کاری و میزان تحصیلات اعضای هر کمیسیون را قبل از انتخاب هیات رئیسه آن کمیسیون در اختیار اعضا قرار دهد.

ماده ۵۰ - مناط اعتبار برای رسمیت جلسه کمیسیونها حضور حداقل دوسوم اعضا می باشد. مصوبات کمیسیون با اکثریت مطلق آراء عده حاضر خواهد بود.

ماده ۵۱ - هر نماینده هر شش ماه می تواند پس از گذشت شش ماه از آغاز کار هر دوره مجلس از طریق هیات رئیسه تقاضای تغییر کمیسیون را بنماید. این تغییر و انتقال با موافقت اکثریت اعضا کمیسیونهای ذیربط انجام می پذیرد.

ماده ۵۲ - هیات رئیسه مجلس حداقل یک نفر از کارشناسان با تجربه و مناسب مجلس را بعنوان دبیر در اختیار هر کمیسیون قرار می دهد تا نسبت به امور کارشناسی و اداری مربوطه از قبیل ارتباط با هیات رئیسه و ادارات مجلس و کمیسیونها و تنظیم و توزیع مراسلات، ضبط مذاکرات، بایگانی اوراق و پروندهها، تسریع جریان امور دفتری و تهیه صور تجلسات و سایر امور اداری اقدام نماید.

ماده ۵۳ - گزارش عملکرد کمیسیونها بایستی هر ماه یکبار به هیات رئیسه مجلس داده می شود تا به نحو مقتضی به اطلاع نمایندگان برسد.

ماده ۵۴ - در صورتیکه نمایندگان از طرف کمیسیون برای ادای توضیح در زمینه سوال و یا پیشنهاد خود دعوت شوند موظف به شرکت خواهند بود و عدم شرکت بدون عذر موجه به منزله انصراف از طرح سوال و یا پیشنهاد خواهد بود.

ماده ۵۵ - تمام اسناد و اوراق مربوط به اموری که باید در کمیسیونها بررسی شود از طرف هیات رئیسه به آن کمیسیون ارجاع می شود. نمایندگان می توانند آن اسناد را ملاحظه کنند، اسناد مزبور نباید از کمیسیون خارج گردد. این اسناد به انضمام اسناد مذاکرات و اقدامات جاری کمیسیون در محل کمیسیون بایگانی و در پایان هر دوره به بایگانی مجلس

منتقل می شود.

ماده ۵۶ - پس از آنکه مجلس در باره طرح یا لایحه ای رای نهایی داد، اسناد و اوراق و صورتجلسات مربوط به آن، در اداره کل قوانین مجلس بایگانی می شود.

۶ - سایر مقررات

ماده ۵۷ - هر نماینده به جز رئیس مجلس، ملزم است عضویت یکی از کمیسیونهای تخصصی را بپذیرد و در صورت تعایل می تواند در کمیسیونهای دیگر مجلس، با حق اظهار نظر و بدون حق رای شرکت کند.
تبصره - عضویت در کمیسیونهای تحقیق و تدوین آیین نامه داخلی مجلس مانع از عضویت در کمیسیون دیگر نخواهد بود.

۷ - کمیسیون مشترک

ماده ۵۸ - در مورد طرحها و لوایحی که به تشخیص هیات رئیسه به دو یا سه کمیسیون ارتباط اساسی داشته باشد، کمیسیون مشترک تشکیل می گردد، کمیسیون مزبور در انتخاب هیات رئیسه و ارائه گزارش کار خود به مجلس مانند دیگر کمیسیونها اقدام می نماید.

۸ - کمیسیون ویژه

ماده ۵۹ - در مسائل مهم و استثنائی که برای کشور پیش می آید و در این خصوص تشکیل کمیسیون ویژه ای برای رسیدگی و تهیه گزارش ضرورت پیدا می کند، به پیشنهاد حداقل پانزده نفر از نمایندگان و تصویب مجلس، این کمیسیون تشکیل می شود. اعضای کمیسیون ویژه که هفت تا پانزده نفر بنا به نظر پیشنهاد دهندگان خواهند بود، مستقیماً در جلسه علنی توسط نمایندگان با رای مخفی و اکثریت نسبی انتخاب خواهند شد.
هیات رئیسه کمیسیون ویژه همانند دیگر کمیسیونها انتخاب خواهد شد.

مبحث سوم - تشکیلات اداری و پشتیبانی مجلس

اول - امور اداری، مالی و خدماتی مجلس

ماده ۶۰ - کلیه امور اداری مجلس اعم از مالی، استخدامی، سازمانی، خدماتی و سایر امور اجرایی بعهده هیات رئیسه است که بر طبق قوانین خاص مصوب مجلس توسط رئیس سازمان اداری تحت نظر رئیس مجلس اداره می شود.

تبصره - رئیس سازمان اداری بوسیله کارپردازان پیشنهاد و پس از تصویب هیات رئیسه با ابلاغ رئیس مجلس تعیین می گردد.

ماده ۶۱ - وظایف کارپردازان عبارتند از:

۱- تنظیم برنامه ها و سیاستهای مالی، استخدامی، خدماتی، تبلیغی و انتظامات مجلس و ارائه آن به رئیس مجلس جهت طی مراحل بعدی.

۲- نظارت بر عملکرد رئیس سازمان و نحوه اجرای مصوبات هیات رئیسه.

۳- نظارت بر روند تهیه و پیشنهاد بودجه سالیانه مجلس و پیگیری مراحل بعدی آن.

۴- نظارت بر حفظ اداره و ثبت ابنیه و اموال و موسسات مجلس.

۵- نظارت بر عملکرد مرکز پژوهشها، مرکز اسناد، کتابخانه و موزه مجلس که طبق قوانین مربوط به خود تشکیل گردیده اند.

۶- پیگیری مشکلات نمایندگان و ارائه راه حل مناسب به هیات رئیسه.

۷- نظارت بر سایر امور مجلس

ماده ۶۲ - سازمان اداری مجلس همه ساله بودجه سال بعد مجلس را در مهلت قانونی تهیه و پس از طی مراحل اظهار نظر و تصویب هیات رئیسه و کمیسیون برنامه و بودجه و محاسبات مجلس شورای اسلامی از طریق رئیس مجلس برای دولت ارسال می دارد تا عیناً

در لایحه دولت درج و به مجلس تقدیم گردد

ماده ۶۳- بمنظور برقراری ارتباط مستمر بین مردم و نمایندگان، دفاتر ارتباط مردمی نمایندگان در سطح ملی (مستقر در تهران) و محلی (یک دفتر در هر حوزه انتخابیه برای هر نماینده) تشکیل می‌شود تا با حضور و استقرار نمایندگان در محلهای تعیین شده و براساس برنامه‌های زمان‌بندی شده امکان ملاقات مردم و نمایندگان فراهم شود. چگونگی سازماندهی و اداره آن به موجب دستورالعملی خواهد بود که به پیشنهاد کارپردازان و تایید هیات رئیسه و تصویب کمیسیون مشترک اجتماعی و برنامه و بودجه و محاسبات مجلس برسد.

مبحث چهارم - حضور اعضای قوه مجریه و شورای نگهبان در مجلس

ماده ۶۴- طبق اصل هفتادم (۷۰) قانون اساسی رئیس جمهور، معاونان رئیس جمهور و وزراء و مشاوران بهمراهی آنها حق حضور در جلسات علنی مجلس را دارند و در صورتیکه مجلس لازم بداند مکلف به حضورند. دعوت رئیس جمهور به مجلس با پیشنهاد نازده نفر از نمایندگان باید به تصویب اکثریت مطلق نمایندگان حاضر برسد.

ماده ۶۵- اعضای شورای نگهبان طبق اصل نود و هفتم (۹۷) قانون اساسی می‌توانند در کلیه جلسات مجلس شرکت کنند، ولی هنگامی که طرح یا لایحه‌ای با قید فوریت در دستور کار مجلس قرار بگیرد قبلاً از طرف رئیس مجلس مراتب به اطلاع شورای مذکور خواهد رسید. شورای نگهبان باید در این جلسات حضور یابد و نظر خود را حداکثر تا بیست و چهار ساعت اظهار نماید.

تعلیه

فصل دوم - نمایندگان

مبحث اول - رسیدگی به اعتبارنامه نمایندگان

ماده ۶۶ - شعب به موجب جدول حوزه‌های انتخابی مجلس شورای اسلامی که بر اساس حروف الفبا از طرف اداره کل قوانین مجلس با نظارت هیات رئیسه تنظیم و توزیع می‌شود، رسیدگی به اعتبارنامه‌ها و تشخیص صحت و سقم انتخابات و صلاحیت منتخبین را بر طبق شرایط مندرج در قانون انتخابات شروع و گزارش آن را از طریق هیات رئیسه به مجلس تقدیم می‌دارند. هر شعبه برای تسریع در کار می‌تواند یک یا چند شعبه فرعی تعیین کند که اعضای آن با قید قرعه از بین منتخبین آن شعبه تعیین می‌شوند، ولی رسیدگی نهایی در شعبه اصلی بعمل می‌آید و گزارش آن توسط مخبر شعبه طبق دستور جلسه به مجلس داده خواهد شد و در صورت غیبت مخبر و همچنین در صورتی که مخبر شعبه در جلسه باشد، لیکن نخواهد در باره اعتبارنامه صحبت کند به ترتیب یکی از دو نایب رئیس یا منشیان وظیفه او را انجام خواهد داد.

ماده ۶۷ - هیات رئیسه موظف است فهرست اعتبارنامه‌های ارجاعی به شعب را تکثیر و در اختیار نمایندگان قرار دهد. چنانچه نماینده‌ای به هریک از اعتبارنامه‌ها معترض باشد، حداکثر ظرف مدت سه روز از تاریخ انتشار فهرست فوق‌الذکر اعتراض خود را کتبا به شعبه مربوطه تقدیم می‌دارد. شعبه موظف است حداقل بیست و چهار ساعت قبل از بررسی هر اعتبارنامه از معترضین جهت توضیح اعتراض خود دعوت بعمل آورد.

تبصره - در صورت عدم حضور معترض یا معترضین در شعبه، حق طرح اعتراض در جلسه علنی را نخواهند داشت مگر آنکه عدم حضور آنان به تشخیص هیات رئیسه با عذر موجه بوده باشد و همچنین در صورتی که شعبه در موعد مقرر از معترض یا معترضین

تعلیه

دعوت بعمل نیاورد، آنان می توانند در جلسه علنی اعتراض نمایند.

ماده ۶۸ - هیچ شعبه ای نمی تواند تقدیم گزارش خود را بیش از دوازده روز از تاریخ دریافت پرونده به تعویق اندازد. در صورتیکه تاخیر به حکم ضرورت پیش آمده باشد، رئیس و در غیاب او نایب رئیس شعبه مکلف است هیات رئیسه مجلس را مطلع سازد. هرگاه هیات رئیسه علت را موجه دانست، موضوع را دوباره به همان شعبه و در غیر اینصورت به شعبه بعد ارجاع مینماید که ظرف ده روز پس از دریافت پرونده، گزارش دهد.

ماده ۶۹ - گزارش هریک از شعب در باره تایید یا رد اعتبار نامه ها بدون ذکر دلیل در مجلس قرائت می شود. در صورتیکه گزارش شعبه مبنی بر رد اعتبار نامه باشد و با اینکه معترضین بر اعتراض خود باقی باشند، اعتبار نامه به کمیسیون تحقیق ارجاع خواهد شد. در غیر اینصورت اعتبار نامه مصوب تلقی گردیده و رئیس مجلس تصویب آنرا اعلام می نماید.

ماده ۷۰ - کمیسیون تحقیق ظرف حداکثر پانزده روز به دلایل و توضیحات کتبی شعب و معترضین (که باید ظرف پنج روز از تاریخ ارجاع اعتبار نامه به کمیسیون، به آن کمیسیون فرستاده باشند) رسیدگی می کند و پس از استماع و بررسی توضیحات شفاهی معترضین و مدافعات کتبی یا حضوری نماینده مورد اعتراض، نظر خود را به مجلس ارسال میدارد.

در صورت عدم حضور عمدی نماینده مورد اعتراض در کمیسیون و یا عدم ارسال مدافعات کتبی کمیسیون می تواند بدون استماع مدافعات وی نظر خود را به مجلس ارسال دارد.

ماده ۷۱ - چنانچه اعتبار نامه نماینده ای از طرف شعبه یا نماینده ای مورد اعتراض قرار گرفته و به کمیسیون تحقیق احاله شده باشد نظر کمیسیون مذکور در مجلس قرائت می شود. اگر گزارش کمیسیون تحقیق مبنی بر رد اعتبار نامه باشد مخبر کمیسیون ادله رد اعتبار نامه را توضیح می دهد. در صورتیکه گزارش مبنی بر تایید صحت اعتبار نامه باشد و یا

تعلیه

در موعد مقرر گزارش ندهد، ابتدا مخبر شعبه معترض، ادله رد اعتبارنامه را توضیح می دهد و نماینده معترض حداکثر به مدت نیم ساعت در رد اعتبارنامه صحبت می کند و در صورتیکه معترضان متعدد باشند حداکثر تا سه نفر با توافق بقیه و در صورت عدم توافق با قید قرعه انتخاب می شوند و هریک حداکثر به مدت نیم ساعت در رد اعتبارنامه صحبت می کنند. نماینده ای که اعتبارنامه اش مورد اعتراض قرار گرفته به مدت دو برابر وقت مخالفین می تواند صحبت کند و می تواند قسمتی از وقت خود را حداکثر به دو نفر از نمایندگان واگذار نماید.

ماده ۷۲ - چنانچه نماینده بدون عذر موجه (به تشخیص هیات رئیسه) تا ده روز پس از ابلاغ به وی برای دفاع از صحت اعتبارنامه خود در جلسه حاضر نشود، مجلس با استماع گزارش کمیسیون تحقیق و صحبت معترض وارد رای گیری می شود.

تبصره - در صورتیکه نماینده یا نمایندگان معترض به دلائل موجه در جلسه حضور نداشته باشند می توانند با اطلاع قبلی هیات رئیسه، دلائل اعتراض خود را کتبا به نماینده دیگری تحویل تا توسط او در مجلس قرائت گردد.

ماده ۷۳ - اگر کمیسیون تحقیق ظرف پانزده روز نظر خود را به مجلس اعلام نکرد، نماینده ای که اعتبارنامه اش مورد اعتراض واقع گردیده، می تواند طرح اعتبارنامه خود را همراه با ارائه دلائل عدم گزارش کمیسیون تحقیق، از مجلس درخواست بنماید. همچنین پانزده نفر از نمایندگان هم می توانند چنین تقاضایی را از مجلس بنمایند. هیات رئیسه موظف است در اولین فرصت این درخواست را در مجلس مطرح نماید. پس از استماع توضیح کمیسیون، مجلس در این مورد تصمیم می گیرد. در صورت موجه بودن علت تاخیر، مجلس می تواند مهلت را تا پانزده روز دیگر تمدید نماید. در غیر اینصورت، اعتبارنامه در جلسه بعد مجلس مطرح می گردد و نماینده معترض و در صورت نبودن معترض مخبر شعبه مربوطه دلائل عدم تایید صحت اعتبارنامه از طرف شعبه را در جلسه بیان می کند. پس از دفاع نماینده صاحب اعتبارنامه، مجلس وارد رای گیری می شود.

بیتعالی

ماده ۷۴ - اخذ رای نسبت به اعتبارنامه مورد اعتراض مخفی و با ورقه مخصوص خواهد بود.

ماده ۷۵ - نمایندگانی که هنوز اعتبارنامه آنان به تصویب نرسیده حق دادن رای به جز در مورد اعتبارنامه نمایندگان و همچنین حق حضور در شعبه یا کمیسیون تحقیق، هنگام رسیدگی به اعتبارنامه خود را ندارند. در صورتیکه از طرف شعبه یا کمیسیون یا با تقاضای خود برای ادای توضیحات دعوت شوند، حق رای نخواهند داشت ولی حق اظهار نظر دارند.

مبحث دوم - حقوق و تعهدات نمایندگان

اول - مصونیت نمایندگان

ماده ۷۶ - بر طبق اصل هشتاد و ششم (۸۶) قانون اساسی نمایندگان مجلس در مقام ایفای وظایف نمایندگی در اظهار نظر خود کاملاً آزادند و نمی توان آنها را به سبب نظراتی که در مجلس اظهار کرده اند یا آرائی که در مقام ایفای وظایف خود داده اند تعقیب یا توقیف کرد و یا از حقوق اجتماعی محروم نمود.

تبصره ۱ - وظایف نمایندگی شامل نطق قبل از دستور، بحثهای داخل دستور، بحثهای جلسات کمیسیونها، اظهار نظرات و رفتارهایی که برای اعمال اصل هشتاد و چهارم (۸۴) قانون اساسی انجام می شود و سایر موارد نظارنی و قانونی است.

تبصره ۲ - چنانچه به تشخیص هیات رئیسه نماینده ای در سخنان خود در جلسه علنی به کسی نسبت ناروا داده و یا هتک حرمت نماید فرد مزبور می تواند در دفاع از خود، بصورت مکتوب به اتهام وارده پاسخ گوید. پاسخ ارسالی در صورتیکه بیش از دو برابر اصل مطلب اظهار شده نبوده و متضمن توهین و افترا نباشد، در اولین فرصت در جلسه علنی قرائت خواهد شد.

ماده ۷۷ - اگر در ضمن مذاکره صریحاً یا تلویحاً نسبت سوئی به یکی از نمایندگان

داده شود یا عقیده و اظهار او را بر خلاف جلوه دهند و نماینده مذکور برای رد آن نسبت به رفع اشتباه در همان جلسه یا در جلسه بعد اجازه نطق بخواهد بدون رعایت نوبت تاده دقیقه اجازه نطق داده می شود.

دوم - تعهدات نمایندگان

ماده ۷۸ - نمایندگان بر اساس مسوولیت نمایندگی، متعهد و ملتزم به حفظ حیثیات مجلس و نمایندگان و رعایت نظم و نوبت و اجراء آیین نامه داخلی می باشند. در مواردیکه نماینده ای رعایت تعهدات فوق را ننماید اقدامات ذیل بترتیب از طرف رئیس بعمل خواهد آمد:

۱ - تذکر شفاهی در جلسه علنی.

۲ - اخطار در جلسه علنی.

۳ - احضار و توبیخ متخلف در جلسه هیات رئیسه.

ماده ۷۹ - رئیس جلسه نسبت به نمایندگانی که از موضوع مذاکره خارج می شوند و یا بدون اجازه صحبت می کنند و همچنین نسبت به نمایندگانی که به واسطه عدم رعایت آیین نامه داخلی یا به انحاء دیگر رعایت نظامات مجلس را نمی نمایند تذکر می دهد.

ماده ۸۰ - در صورتی که رئیس به یکی از نمایندگان دو بار تذکر داد و نماینده مجدداً از حدود نظم خارج گردید، رئیس به او اخطار می کند.

ماده ۸۱ - توبیخ که سبب درج در پرونده و گزارش در مجلس می شود در موارد ذیل اجراء می گردد:

۱ - در صورتیکه نماینده ای پس از اخطار در همان جلسه از حدود نظم خارج شود.

۲ - در صورتیکه نماینده ای ظرف مدت یک ماه چهار مرتبه در جلسات متوالی یا شش مرتبه در مجموع مورد تذکر واقع شده باشد.

۳ - کسانی که بیش از سه جلسه متوالی یا در مجموع پنج جلسه در یک ماه تأخیر

غیر مجاز داشته باشند.

سوم - حقوق نمایندگان

ماده ۸۲ - مقرری نمایندگان براساس قانون نظام هماهنگ پرداخت کارکنان دولت و مخارج سمت نمایندگی با پیشنهاد هیات رئیسه و تصویب جلسه مشترک هیات رئیسه و کمیسیون برنامه و بودجه و محاسبات مجلس برای هر سال تعیین و در بودجه سالیانه مجلس گنجانده می‌شود. قبل از تصمیم مجدد در هر دوره مطابق مصوبه دوره قبل عمل خواهد شد.

چهارم - ماموریتها

ماده ۸۳ - ماموریتهای رسمی فردی و جمعی نمایندگان برای شرکت در سمینارها، اجلاسها و بازدیدهای فنی و تخصصی در داخل و یا خارج از کشور با تصویب کمیسیون ذربط و تایید هیات رئیسه انجام خواهد شد. نتایج حاصل از ماموریت به آن کمیسیون و هیات رئیسه مجلس تسلیم می‌گردد.

پنجم - تعطیلات و مرخصیها

ماده ۸۴ - تعطیلات تابستانی مجلس در هر سال سی روز است که زمان آن با تشخیص مجلس تعیین می‌شود. هیات رئیسه می‌تواند در تنظیم برنامه جلسات علنی و کمیسیونها به گونه‌ای عمل کند که نمایندگان در هر ماه یک هفته کاری هم برای رسیدگی به وظایف نمایندگی فرصت داشته باشد.

تبصره - در صورت ضرورت، رئیس مجلس می‌تواند با تقاضای حداقل پنجاه نفر از نمایندگان و یا درخواست دولت، با ذکر دلیل، در اوقات تعطیل، مجلس را بطور فوق‌العاده دعوت به انعقاد نماید.

تعلیق

ماده ۸۵ - نمایندگان یکماه در هر سال حق استفاده از مرخصی با حقوق را دارند. استفاده از مرخصی ضروری بدون حقوق نیز، با موافقت هیات رئیسه، حداکثر یک ماه در سال خواهد بود و در صورت عدم استفاده می‌توانند در سالهای بعد استفاده نمایند.

ماده ۸۶ - اجازه مرخصی تمام مدت یک جلسه یا قسمتی از جلسات مجلس با موافقت هیات رئیسه مجلس و در کمیسیونها و شعب با روسای کمیسیونها و شعب خواهد بود.

ماده ۸۷ - هیچیک از نمایندگان قبل از تحصیل مرخصی نمی‌تواند غیبت نماید مگر با عذر موجه از قبیل بیماری یا حوادث غیر مترقبه.

ششم - غیبت نمایندگان

ماده ۸۸ - نماینده‌ای که بیش از یکصد ساعت متوالی یا دویست و پنجاه ساعت غیر متوالی از اوقات رسمی جلسات مجلس و کمیسیون را بدون عذر موجه در یکسال غیبت نماید، مستعفی شناخته خواهد شد. همچنین نماینده‌ای که بعلت ناتوانی جسمی و یا بیماری بیش از چهار ماه در یکسال غیبت موجه داشته باشد بنا به درخواست سی نفر از نمایندگان و تصویب دو سوم نمایندگان حاضر مبنی بر عجز وی از ایفای وظایف نمایندگی، سمت نمایندگی خود را از دست میدهد.

تبصره ۱ - تا یک هفته پس از اعلام رسمی مستعفی شناخته شدن نماینده، در صورتیکه خود وی یا نماینده دیگری به غیر موجه بودن غیبت اعتراض کند و آنرا تسلیم هیات رئیسه نماید، این اعتراض در اولین فرصت در مجلس مطرح می‌شود و پس از صحبت حداکثر دو مخالف و دو موافق (هر یک به مدت پانزده دقیقه) در صورتی که مجلس به موجه بودن غیبت نماینده مورد بحث رای داد، غیبت موجه شناخته خواهد شد.

یک نفر از هیات رئیسه بعنوان موافق و نماینده مورد بحث بعنوان مخالف برای صحبت، حق تقدم خواهند داشت.

تعلات

تبصره ۲ - در صورتیکه نماینده مستعفی شناخته شده به غیرموجه بودن غیبت خود اعتراض کرده باشد ولی در موقع طرح نتواند و یا نخواهد در مجلس حضور یابد، می تواند لایحه دفاعیه خود را برای طرح در مجلس حداکثر تا موقع طرح، تحویل مجلس نماید. در این صورت این لایحه با حق تقدم در فرصت مقرر برای صحبت مخالفین توسط یکی از منشیها قرائت خواهد شد. مدت قرائت لایحه حداکثر نیم ساعت خواهد بود.

ماده ۸۹ - به غیبت و تأخیر غیرموجه حقوق تعلق نمی گیرد.

ماده ۹۰ - محاسبه ساعات غیبت در کمیسیونها با روسای کمیسیونها و در جلسات رسمی مجلس با هیات رئیسه می باشد و در هر دو صورت، اعلان رسمی غیبت با هیات رئیسه مجلس خواهد بود. هیات رئیسه موظف است غیبت و تأخیر غیرموجه نمایندگان در کمیسیونها را هر ماه به اطلاع نمایندگان برساند.

ماده ۹۱ - غیبت، تأخیر غیرموجه نمایندگان پیش از پایان جلسه مجلس اعلان و در صورت مذاکرات مجلس ثبت خواهد شد.

تبصره - غیبت غیرموجه از دو جلسه کمیسیون در حکم غیبت از یک جلسه رسمی مجلس می باشد.

هفتم - استعفا نماینده و نحوه بررسی آن

ماده ۹۲ - هر نماینده که اعتبارنامه او به تصویب رسیده است می تواند از مقام نمایندگی استعفاء دهد. پذیرش استعفاء موکول به تصویب مجلس است.

ماده ۹۳ - نماینده تقاضای استعفاء مدلل خود را به عنوان رئیس مجلس می نویسد و رئیس مجلس آن را در اولین جلسه علنی و بدون قرائت متن، اعلام و در دستور کار هفته بعد می گذارد. نماینده می تواند قبل از شروع بررسی در مجلس تقاضای استعفاء خویش را مسترد دارد.

ماده ۹۴ - بررسی تقاضای استعفاء بدین ترتیب خواهد بود که ابتدا تقاضای استعفاء

تعلیق

قرائت شده و سپس شخص متقاضی استعفاء یا نماینده دیگری به تعیین او تقاضای دفاع خواهد نمود. مدت قرائت تقاضای استعفاء و توضیح نماینده متقاضی استعفاء حداکثر نیم ساعت است. مخالف یا مخالفین نیز حداکثر نیم ساعت می توانند صحبت کنند و پس از آن رای گیری بعمل می آید. در صورت تصویب تقاضای استعفاء مراتب از طریق هیات رئیسه به وزارت کشور اعلام می شود تا طبق قانون انتخابات اقدام نماید.

تبصره - هرگاه نماینده متقاضی استعفاء برای طرح تقاضای استعفاء خود در مجلس حاضر نشود و کسی را هم برای دفاع از خود تعیین ننماید متن تقاضای استعفاء قرائت و در صورت وجود مخالف حداکثر به مدت پانزده دقیقه صحبت خواهد کرد و سپس رای گیری بعمل می آید.

ماده ۹۵ - هرگاه تقاضای استعفاء تعدادی از نمایندگان به نحوی باشد که مانع از تشکیل جلسه رسمی گردد قابل طرح در مجلس نیست.

فصل سوم - گردش کار مجلس

مبحث اول - جلسات مجلس

ماده ۹۶ - انعقاد رسمی جلسات و اعتبار اخذ رای منوط به حضور حداقل دو سوم مجموع نمایندگان می باشد. اکثریت مطلق وقتی حاصل می شود که بیش از نصف نمایندگان حاضر، رای مثبت دهند، مگر در مواردی که قانون اساسی و یا در این آیین نامه نصاب دیگری تعیین شده باشد.

تبصره ۱ - برای ادامه مذاکراتی که منجر به اتخاذ تصمیم و یا اخذ رای نمی شود حضور حداقل نصف نمایندگان کافی است.

تعلیه

تبصره ۲ - جلسات رسمی با تلاوت آیاتی چند از قرآن مجید به تشخیص هیات رئیسه که حتی الامکان متناسب با جلسه آن روز باشد آغاز خواهد شد.

ماده ۹۷ - نمایندگان باید در روزی که قبلاً برای تشکیل جلسه رسمی معین می شود در مجلس حاضر شوند. در صورت تاخیر بدون عذر موجه از طرف هیات رئیسه توبیخ خواهند شد. همچنین، هر یک از نمایندگان که در موقع اخذ رای با اعلام قبلی رئیس مجلس مبنی بر منع خروج از جلسه بدون عذر موجه خارج شود، مستحق توبیخ خواهد بود و در صورت تکرار تاخیر و غیبت، مقررات آیین نامه از طرف هیات رئیسه درباره اجراء خواهد شد. اسامی نمایندگانی که سه بار غیبت غیر موجه در یک ماه داشته باشند در روزنامه ها درج خواهد شد.

ماده ۹۸ - تشخیص عده حضار با استفاده از تابلو است که در اول هر جلسه و قبل از اخذ آراء به وسیله رئیس جلسه باید اعلام شود.

تبصره - در صورتی که تابلو خراب شود، حداکثر تا پایان همان جلسه تشخیص عده حاضر با منشیان خواهد بود و هیات رئیسه موظف است قبل از انعقاد جلسه بعد به تعمیر و اصلاح تابلو اقدام نماید.

ماده ۹۹ - حداکثر مدت برای هر جلسه رسمی چهار ساعت است که یکسره و یا با فاصله تنفس می باشد، مگر در موارد ضروری که به تشخیص رئیس و تصویب مجلس خواهد رسید. غائبین بعد از تنفس نیز مشمول مقررات مربوط به غیبت و تاخیر خواهند بود. تبصره - وقت دستور جلسات رسمی مجلس چنان تنظیم خواهد شد که جز در موارد اضطراری با اول وقت ادای نماز برخورد نداشته باشد.

ماده ۱۰۰ - اعضای هیات رئیسه مجلس باید در ساعتی که قبلاً برای تشکیل جلسات تعیین می شود، حاضر شوند و در صورت تاخیر یا غیبت بدون عذر موجه با تشخیص رئیس بر طبق این آیین نامه جریمه می شوند.

ماده ۱۰۱ - تشکیل جلسات و رعایت ترتیب مذاکرات و اجرای آیین نامه و حفظ نظم

تعلیه

جلسه طبق این آیین نامه به عهده رئیس جلسه است.

ماده ۱۰۲ - دستور هفتگی مجلس باید به ترتیب وصول طرحها و لوایح از کمیسیونها توسط هیات رئیسه مجلس تهیه و پس از چاپ و توزیع بر تابلو مخصوص نصب شود. رعایت ترتیب مذکور الزامی است. طرحها و لوایحی که دارای اولویت باشند ممکن است بنا به تقاضای دولت و یا پانزده نفر از نمایندگان و با موافقت هیات رئیسه خارج از ترتیب وصول، در دستور هفتگی مجلس قرارگیرد. این دستور، به شرط پیشنهاد دولت و یا پانزده نفر از نمایندگان و تصویب مجلس، فقط یکبار دیگر قابل تغییر خواهد بود.

تبصره - در صورتیکه پنجاه نفر از نمایندگان برای طرح یا لایحه ای تقاضای اولویت کنند هیات رئیسه موظف است آنرا در دستور هفتگی مجلس قرار دهد.

ماده ۱۰۳ - در صورت اضطرار که رعایت امنیت کشور ایجاب کند، به تقاضای کتبی رئیس جمهور یا یکی از وزراء یا ده نفر از نمایندگان، جلسه غیر علنی تشکیل می شود. در این صورت، تقاضا کنندگان ادله خویش را مبنی بر وجود شرایط اضطرار و اقتضای امنیت کشور و در نتیجه لزوم برگزاری غیر علنی جلسه رسمی مجلس، حداکثر تا مدت پانزده دقیقه، متوالیاً و یا متناوباً در دو نوبت، ارائه و سپس یک نفر بعنوان مخالف حداکثر تا پانزده دقیقه صحبت می کند، در صورت تصویب دو سوم حاضران، کار رسیدگی در جلسه غیر علنی ادامه می یابد، در غیر این صورت، جلسه به حالت علنی بازگشته و به روال عادی عمل خواهد کرد.

تبصره ۱ - مصوبات جلسه غیر علنی در صورتی معتبر است که با حضور شورای نگهبان به تصویب سه چهارم مجموع نمایندگان برسد.

تبصره ۲ - تشخیص رفع شرایط اضطراری برای انتشار مذاکرات و مصوبات جلسات غیر علنی برای اطلاع عموم با مجلس است که با پیشنهاد حداقل ده نفر از نمایندگان و مذاکره به نحو مقرر در همین ماده، در جلسه غیر علنی و تصویب اکثریت حاضرین در مجلس عملی می گردد.

ماده ۱۰۴ - رئیس هر جلسه قبل از ختم هر جلسه، روز و ساعت تشکیل و دستور

تعالیم

جلسه بعد را اعلام می‌کند که در صورت مذاکرات درج شود، مگر در موارد اضطراری (به تشخیص هیات رئیسه) که حداقل بیست و چهار ساعت قبل از تشکیل جلسه، باید بطور رسمی اعلام شود.

ماده ۱۰۵ - در صورتی که در مجلس بی‌نظمی و تشنج بوجود آید که مانع ادامه کار مجلس باشد و رئیس نتواند از آن جلوگیری کند، در جای خود قیام می‌نماید. هرگاه برخاستن رئیس موجب آرامش نشود جلسه را به مدت پانزده دقیقه به عنوان تنفس تعطیل می‌کند و نمایندگان از جلسه خارج می‌شوند و پس از انقضای پانزده دقیقه مجدداً جلسه تشکیل می‌شود. هرگاه بی‌نظمی و تشنج تجدید شود، رئیس جلسه را ختم و آن را به روز دیگری موکول می‌نماید.

مبحث دوم - نطق‌ها و مذاکرات

اول - نطق‌ها

ماده ۱۰۶ - در هر جلسه رسمی دو نفر از نمایندگان می‌توانند بنوبت و طبق فهرستی که قبلاً به قید قرعه تنظیم شده است، حداکثر به مدت ده دقیقه نطق قبل از دستور نمایند. هر نماینده می‌تواند تمام یا حداقل سه دقیقه از وقت خود را به دیگری واگذار نماید. همچنین نماینده‌ای که نطق قبل از دستور دارد می‌تواند علاوه بر وقت خود حداکثر ده دقیقه از وقت دیگر ناطقین همان جلسه استفاده نماید. دو نفر دیگر از نمایندگان که به جهت مسائل فوری و اضطراری حداکثر تا یکساعت قبل از شروع جلسه (تا هفت صبح) متقاضی نطق قبل از دستور باشند و در لوحه مخصوص ثبت نام کرده باشند، حداکثر به مدت پنج دقیقه می‌توانند نطق نمایند. در صورتی که بیش از دو نفر از نمایندگان متقاضی وقت اضطراری باشند، هیات رئیسه به قید قرعه به دو نفر وقت خواهد داد.

هیچیک از نمایندگان نمی‌توانند ظرف مدت دو ماه بیش از یکبار از وقت اضطراری

بیتعالی

استفاده نمایند.

ماده ۱۰۷ - در هر جلسه قبل از ورود در دستور، رئیس مجلس می‌تواند در مورد گزارش حوادث مهم و مسائل فوری روز مطالبی را که آگاهی مجلس از آن ضروری باشد به اطلاع نمایندگان برساند. حداکثر مدت برای این مطالب پانزده دقیقه خواهد بود.

ماده ۱۰۸ - ترتیب و مدت نطق بدین شرح است:

الف - مدت نطق در جلسه علنی بشرح زیر خواهد بود:

۱- برای استیضاح یک وزیر دو ساعت و برای استیضاح دولت یا بیش از یک وزیر چهار ساعت. استیضاح کنندگان می‌توانند از بین خود یک یا چند نفر را برای بحث در موضوع استیضاح معرفی نمایند، ولی در هر حال مجموع نطقهای استیضاح کنندگان نباید از مدت فوق تجاوز نماید.

۲- برای اظهارات مجموع مخالفین و نیز مجموع موافقین در مورد اصل هر طرح و لایحه در شور اول و نیز برای توجیه طرحها و لوایح قانونی و توضیحات مخبر و یا نماینده دولت که از لایحه دفاع می‌نماید چهل و پنج دقیقه. در مورد لوایح مفصل می‌توان اوقات فوق را با پیشنهاد رئیس و یا ده نفر از نمایندگان و تصویب مجلس تا دو برابر افزایش داد. تبصره - در اصل طرحها و لوایح که موافقین و یا مخالفین ثبت نام کرده‌اند، هر کدام حداکثر در موافقت یا در مخالفت، ده دقیقه صحبت خواهد کرد.

۳- برای هر یک از موافقان و مخالفان در برنامه و معرفی اعضا، دولت حداکثر نیم ساعت.

۴- سوال از وزیر و همچنین توضیحات تکمیلی در مورد استیضاح، حداکثر پانزده دقیقه.

تبصره - نماینده می‌تواند در توضیح مسائل خود پنج دقیقه و پس از ارائه تمام یا قسمتی از پاسخ وزیر ده دقیقه صحبت نماید. جواب وزیر که باید مربوط به موضوع سوال باشد جمعاً نباید از بیست دقیقه تجاوز نماید. وزیر می‌تواند استفاده از قسمتی از وقت خود

را به بعد از صحبت نهائی سوال کننده موکول نماید.

۵- برای موارد ذیل هر یک پنج دقیقه:

- دفاع از توهین و تحریف نطق.

- مخالفت و موافقت نسبت به هر یک از مواد طرحها و لوایح.

- توضیح پیشنهاد اصلاحی نسبت به مواد طرحها و لوایح اعم از فردی و جمعی.

- توجیه پیشنهاد کفایت مذاکرات و یا مخالفت با آن.

- توضیح پیشنهاد فوریت و عدم فوریت.

- پیشنهاد مسکوت ماندن طرح و یا لایحه و مخالفت با آن.

- پیشنهاد تنفس.

- پیشنهاد اخذ رای مخفی.

- تذکر آیین نامه‌ای و یا اخطار قانون اساسی.

- پیشنهاد انواع رای در مورد استیضاح.

ب - در تمام موارد مذکور در بند (الف)، در صورتی که ضرورت اقتضاء کند ممکن است استثنائاً بدون مذاکره و با پیشنهاد رئیس یا ده نفر از نمایندگان و تصویب مجلس، مدت نطق و شور اضافه شود.

ج - مذاکره در باب کلیات لایحه بودجه سالانه کشور ده ساعت و برای هر ناطق بیست دقیقه و برای متمم بودجه و یک دوازدهم یا دو دوازدهم پنج ساعت و برای هر ناطق پانزده دقیقه خواهد بود.

د - مدت نطق برای مسائل مهم مربوط به سیاست خارجی از قبیل عهدنامه‌ها و مقاوله‌نامه‌ها و موافقتنامه‌های بین‌المللی حداکثر سه ساعت و برای هر ناطق حداکثر پانزده دقیقه خواهد بود.

ماده ۱۰۹ - ناطق نباید از موضوع مورد بحث خارج شود. هرگاه رئیس تشخیص دهد که ناطق از موضوع خارج شده و در ضمن یک نطق، دو نوبت به وی تذکر خروج از موضوع

را بدهد و باز ادامه دهد، دفعه سوم می تواند وی را از ادامه نطق در آن موضوع در تمام جلسه منع نماید، مگر اینکه مجلس ادامه صحبت را تایید کند.

ماده ۱۱۰ - قطع کلام ناطق و عدم مراعات سکوت از طرف نمایندگان و هرگونه تهمت و توهین و ایرادگیریهای شخصی و حرکات و تظاهراتی که موجب بی نظمی مجلس باشد ممنوع است و مرتکب مشمول مجازاتهای مندرج در این آیین نامه خواهد گردید. رئیس مجلس مسوول جلوگیری از این تخلفات است.

دوم - مذاکرات

ماده ۱۱۱ - موضوعاتی که طبق دستور در مجلس مطرح می شود باید یکساعت قبل از موقع انعقاد جلسه در ورقه مخصوصی که خارج از جلسه نصب می گردد، ثبت شود تا مخالف و موافق، در صورت تمایل، با تفکیک کلیات و هر یک از مواد، در آن ورقه در ستون مخصوص، شخصاً ثبت نام نمایند. حق تقدم نطق با کسانی است که ثبت نام کرده باشند که در اینصورت، یک مخالف و یک موافق به ترتیب نطق خواهند کرد. در صورتیکه مخالف یا موافقی ثبت نام نکرده باشد، نمایندگان مخالف و موافق در مجلس می توانند کتباً نوبت بگیرند و به تناوب صحبت کنند. اگر هیچ موافقی وجود نداشته باشد، مخالفان می توانند به نوبت صحبت کنند و اگر مخالفی موجود نباشد غیر از نماینده دولت و یا مخیر بعنوان موافق کسی صحبت نخواهد کرد.

تبصره - در صورتیکه موضوعی در دستور کار مجلس قرار گیرد و به دلالتی مطرح نشود و همان موضوع در جلسه بعد مجلس مطرح شود برگ ثبت نام مخالف و موافق اولیه معتبر است.

ماده ۱۱۲ - مذاکرات کامل هر جلسه همراه با مصوبات ضبط و ثبت و حداکثر چهل و هشت ساعت پس از آن، بین نمایندگان توزیع می شود. نماینده ای که در صورت مشروح مذاکرات مطلبی برخلاف اظهارات او ثبت شده باشد، بطور اختصار می تواند فقط نسبت به

همان مورد در جلسه رسمی تذکر دهد و بعداً اصلاح آن قسمت از مذاکرات، در مجموعه مذاکرات مجلس درج می شود. صورت مذاکرات جلسات باید به امضای رئیس یا نایب رئیس مجلس که آن جلسه را اداره نموده است برسد.

ماده ۱۱۳ - هرگاه هنگام بحث در باره طرحها و لوایح، رئیس جمهور و معاونان او، وزیران و معاونان آنان و همچنین مخبرین کمیسیونهای مربوطه لازم بدانند در موضوع مورد بحث با رعایت مواد طرح شده صحبت کنند، برابر مدت تعیین شده در آیین نامه به آنان اجازه داده خواهد شد.

ماده ۱۱۴ - به جز مذاکرات مربوط به استیضاح و لایحه بودجه، در صورتی که حداقل دو مخالف و در صورت وجود، دو موافق نسبت به طرح یا لایحه ای صحبت کرده باشند، هر یک از نمایندگان می توانند کتباً کفایت مذاکرات را پیشنهاد کنند. اولین نماینده پیشنهاددهنده دلایل خود را به عنوان موافق اظهار می دارد و اگر مخالفی باشد علل مخالفت خود را بیان می کند و آنگاه رای گرفته می شود. در صورتیکه پیشنهاد کفایت مذاکرات به تصویب نرسید و در ادامه مذاکرات برای بار دوم پیشنهاد کفایت مذاکرات داده شد بدون توضیح رای گرفته می شود. پس از رای به کفایت مذاکرات و اعلام ختم آن از طرف رئیس، به دیگر نمایندگان موافق و مخالف در آن باب اجازه نطق داده نمی شود.

ماده ۱۱۵ - هرگاه نمایندگان در رابطه با مسائل مهم مملکتی و یا بین المللی و مناسبتهاى خاص لازم بدانند می توانند بیانیه صادر کنند و هیات رئیسه موظف است چنانچه بیانیه صادره به امضاء حداقل نصف بعلاوه یک مجموع نمایندگان رسیده باشد آنرا در پایان جلسه علنی مجلس قرائت کند.

ماده ۱۱۶ - گزارش نهایی کمیسیون اصل نودم (۹۰) قانون اساسی پس از ارائه به هیات رئیسه مجلس، بدون رعایت نوبت در دستور کار قرار می گیرد و در اولین جلسه علنی قرائت خواهد شد.

ماده ۱۱۷ - روسای جمهور، نخست وزیران، روسای مجلس و مقامات عالی رتبه

تعلین

کشورهای دیگر که به دعوت مقامات جمهوری اسلامی ایران به ایران می آیند و بنا به صلاحدید همتای آنان و تصویب هیات رئیسه مجلس حضورشان در جلسه رسمی و علنی به مصلحت باشد می توانند در جلسه حاضر و عنداللزوم سخنرانی نمایند.

مبحث سوم - آراء

اول - کمیت آراء

ماده ۱۱۸ - مصوبات مجلس با رای موافق اکثریت مطلق حاضرین معتبر است مگر در مواردی که در قانون اساسی و یا این آیین نامه نصاب دیگری معین شده باشد.

ماده ۱۱۹ - کلیه انتخاباتی که در مجلس و کمیسیونها و شعب بعمل می آید، اعم از اینکه فردی یا جمعی باشد باستثناء انتخاب رئیس، اعضاء حقوقدان شورای نگهبان که با اکثریت مطلق عده حاضر انتخاب می شوند و موارد دیگری که در این آیین نامه حد و نصاب دیگری برای آن تعیین شده است با رای اکثریت نسبی است و در صورت تساوی آراء، به تعداد موردنیاز از متتخبین به حکم قرعه تعیین می شود. اسامی کلیه نامزدها با تعداد آراء آنان توسط رئیس جلسه اعلام می شود.

ماده ۱۲۰ - رای گیری نسبت به موارد مهم با اکثریت خاص و به ترتیب ذیل خواهد بود:

الف - اکثریت دو سوم حاضران:

- ۱- تصویب آیین نامه داخلی مجلس و تفسیر آن.
- ۲- تصویب تشکیل جلسه غیر علنی مجلس.
- ۳- تصویب تقاضای دو و سه فوریت طرحها و لوایح.

ب - اکثریت دو سوم مجموع نمایندگان:

- ۱- تصویب درخواست مراجعه به آراء عمومی.

۲- تصویب عدم کفایت سیاسی رئیس جمهور.

دوم - کیفیت آراء

ماده ۱۲۱- رای گیری در مجلس به یکی از روشهای ذیل انجام می گیرد:

۱- با دستگاه الکترونیکی.

۲- علنی با ورقه.

۳- مخفی با ورقه

ماده ۱۲۲- هیات رئیسه مجلس موظف است مجلس را به وسایل پیشرفته الکترونیکی مجهز نماید تا شمارش عده حاضران در مجلس و اعلام رأی مخالف، موافق و ممتنع با وسایل مذکور ممکن و میسر گردد و نتیجه آراء را در معرض دید نمایندگان قرار دهد. در موارد نقص فنی دستگاهها حداکثر برای یک هفته رأی گیری با قیام و قعود یا طرق دیگر انجام خواهد شد. تمدید این مهلت با تصویب مجلس خواهد بود.

ماده ۱۲۳- در مورد ذیل اخذ رأی علنی با ورقه خواهد بود:

هرگاه حداقل ده نفر از نمایندگان بجای استفاده از دستگاه الکترونیکی و یا قیام و قعود رأی علنی با ورقه را تقاضا نمایند. ابتدائاً بدون بحث نسبت به درخواست، رأی گیری بعمل می آید و در صورت تصویب درخواست، اصل موضوع با ورقه و بطور علنی به رأی گذاشته می شود.

ماده ۱۲۴- در رأی علنی با ورقه، هر نماینده دارای سه نوع کارت سفید، کبود و زرد است که اسم آن نماینده روی کارتها چاپ شده است. کارت سفید علامت قبول، کارت کبود علامت رد و کارت زرد علامت امتناع است. هنگام اخذ رأی علنی با ورقه، نمایندگان کارت سفید یا کبود یا زرد خودشان را با نظارت منشیان در گلدانها می ریزند. نمایندگانی که رأی ندهند و یا بعد از اعلام اخذ رأی از تالار جلسه خارج شوند، ممتنع محسوب می شوند.
تبصره - اسامی موافقین، مخالفین و ممتنعین و کسانی که در رأی گیری شرکت نکرده

و یا بعد از اعلام اخذ رای از تالار خراج شده‌اند، بدون اینکه در جلسه قرائت شود، در صورت مشروح مذاکرات مجلس ثبت می‌گردد.

ماده ۱۲۵ - در موارد ذیل اخذ رای مخفی با ورقه الزامی است:

- ۱ - انتخاب اعضای هیات رئیسه، حقوق‌دانان شورای نگهبان، نمایندگان مجلس در نهادها و هیأتها، مجامع و شوراهای و سایر انتخابات راجع به اشخاص.
- ۲ - انتخابات داخلی شعب و کمیسیونها.
- ۳ - رأی اعتماد و عدم اعتماد به وزیران و هیات وزیران و رأی عدم کفایت سیاسی به رئیس جمهور.
- ۴ - رأی نسبت به اعتبار نامه نمایندگان.

تبصره - هیات رئیسه موظف است کارتهای مخصوصی برای رأی‌گیری مخفی تهیه و در اختیار نمایندگان قرار دهد. رأی‌گیری بوسیله هرگونه ورقه و کارتی غیر از این اوراق معتبر نخواهد بود.

ماده ۱۲۶ - در مواردیکه نتیجه اخذ رأی با قیام و قعود توسط حداقل دو نفر از منشیان هیات رئیسه و یا بیست و پنج نفر از نمایندگان حاضر در مجلس مورد تردید باشد، ظرف مدت پانزده دقیقه بعد از اعلام رأی مذکور، بدون بحث با اخذ رأی علنی با ورقه رفع تردید بعمل می‌آید. چنانچه تردید در رأی‌گیری در پانزده دقیقه آخر جلسه باشد، می‌توان در جلسه بعد رفع تردید بعمل آورد.

سوم - اعلام نتیجه رای

ماده ۱۲۷ - به مجرد اعلام اخذ رای، توسط رئیس جلسه تعداد نمایندگان حاضر در جلسه به‌استناد دستگاه شمارش‌گر اعلام و بلافاصله اخذ رای بعمل می‌آید. در موارد نقص فنی دستگاه شمارش‌گر عده حاضران مستند به شمارش اکثریت منشیان خواهد بود.

ماده ۱۲۸ - در کلیه موارد، نتیجه رای مجلس باید صریحاً به وسیله رئیس اعلام گردد.

بیت الله

ماده ۱۲۹ - اسامی کلیه تقاضاکنندگان رای مخفی یا رای علنی با ورقه در صورت مشروح مذاکرات مجلس ثبت خواهد شد.

باب دوم - وظایف و اختیارات مجلس شورای اسلامی

فصل اول - قانونگذاری

مبحث اول - طرحها و لوایح قانونی

اول - طرحهای قانونی

ماده ۱۳۰ - طرحهای قانونی با امضاء و ذکر نام حداقل پانزده نفر از نمایندگان در مجلس به رئیس تسلیم می شود و پس از اعلام وصول و قرائت عنوان آن توسط رئیس مجلس یا یکی از منشیان، در همان جلسه به کمیسیونهای مربوط ارجاع می شود. این طرحها پس از ارجاع به کمیسیونهای ذیربط چاپ و توزیع و نسخه ای از آن توسط رئیس برای وزیر یا وزیران مربوط ارسال می گردد. طرحها نیز همانند لوایح، باید دارای موضوع و عنوان مشخص باشند و دلایل لزوم تهیه و پیشنهاد آن در مقدمه بوضوح درج شود و همچنین دارای موادی متناسب با اصل موضوع و عنوان طرح نیز باشد.

ماده ۱۳۱ - امضاءکنندگان طرحهای قانونی حق دارند در کمیسیون مربوط که طرح آنها مطرح است، برای ادای توضیح حاضر شوند و کمیسیون تاریخ بحث پیرامون طرح را کتبا به آنان اعلام می نماید.

ماده ۱۳۲ - پس از اعلام وصول طرح قانونی، اگر چنانچه جمعی از امضاءکنندگان تقاضای کتبی استرداد آن را بنمایند بطوری که امضاءکنندگان باقی مانده کمتر از پانزده نفر گردند، در صورتیکه تقاضای استرداد قبل از تصویب طرح در شور اول باشد طرح مسترد و

بیت‌الله

شماره

تاریخ

پیوست

گزارش آن به مجلس داده خواهد شد و در صورتی که طرح در شور اول به تصویب رسیده باشد پس از توضیح یک نفر از تقاضاکنندگان و صحبت یک نفر مخالف، با رای مجلس، طرح قابل استرداد می‌باشد.

ماده ۱۳۳ - اگر طرحی مورد تصویب مجلس یا کمیسیونهای موضوع اصل هشتاد و پنجم (۸۵) قانون اساسی واقع نشد بدون تغییر اساسی تا شش ماه دیگر نمی‌توان آنرا مجدداً به مجلس پیشنهاد نمود مگر با تقاضای کتبی پنجاه نفر نماینده و تصویب مجلس.

دوم - لوایح قانونی

ماده ۱۳۴ - لوایح قانونی که از طرف دولت به مجلس پیشنهاد می‌شود، باید؛

۱- دارای موضوع و عنوان مشخص باشد.

۲- دلایل لزوم تهیه و پیشنهاد آن در مقدمه لایحه به وضوح درج شود.

۳- دارای موادی متناسب با اصل موضوع و عنوان لایحه باشد.

ماده ۱۳۵ - کلیه لوایح تقدیمی به مجلس باید به امضاء رئیس جمهور و وزیر یا وزراء مسوول رسیده باشد. در صورت نداشتن وزیر مسوول، امضاء رئیس جمهور کافی است.

ماده ۱۳۶ - لوایح قانونی با رعایت اصل هفتاد و چهارم (۷۴) قانون اساسی باید در جلسه علنی مجلس توسط وزیر مربوط و یا نماینده دولت تقدیم گردد و در موقع طرح آن نیز باید وزیر مربوط یا یکی از وزراء به تناسب موضوع حاضر باشد.

معاونان امور مجلس رئیس جمهور و وزراء و سازمان برنامه و بودجه، رئیس یا رابط امور مجلس شورای عالی استانها که رسماً به مجلس معرفی شده باشند، می‌توانند بجای رئیس جمهور و وزراء در جلسات مجلس و کمیسیونها برای توضیح و دفاع لازم حضور یابند.

ماده ۱۳۷ - استرداد لوایح با تصویب هیات وزیران به ترتیب ذیل امکانپذیر خواهد

بود:

۱- در صورتیکه استرداد پیش از تصویب کلیات لایحه در شور اول مجلس باشد رئیس جمهور یا وزیر مربوط کتباً با ذکر دلیل آن را مسترد می نماید و گزارش آن در جلسه علنی اعلام می شود.

۲- در صورتی که استرداد پس از تصویب کلیات لایحه و در هر مرحله تا پیش از تصویب نهایی باشد، وزیر مربوط یا نماینده امور مجلس دولت می تواند با ذکر دلیل در جلسه علنی مجلس و صحبت یک نفر مخالف هر یک به مدت ده دقیقه و تصویب مجلس آن را مسترد نماید.

ماده ۱۳۸- لوایح قانونی پس از تقدیم به مجلس، در جلسه علنی از طرف رئیس مجلس به کمیسیونهای مربوط ارجاع و سپس در اختیار نمایندگان قرار می گیرد.

ماده ۱۳۹- یک نسخه از کلیه طرحها و لوایحی که تقدیم مجلس می شود پس از اعلام وصول آن در اختیار مطبوعات قرار می گیرد.

سوم - طرحهای شورای عالی استانها

ماده ۱۴۰- طرحهای مصوب شورای عالی استانها که باید دارای عنوان و مقدمه توجیهی مشخص و مواد متناسب باشد، مستقیماً یا توسط دولت به مجلس تقدیم می شود. وصول این طرحها توسط رئیس اعلام و برای بررسی به کمیسیون ذیربط ارجاع و سپس چاپ و بین نمایندگان توزیع و نسخه ای از آن نیز برای هیات وزیران به منظور حضور و دفاع از مواضع خود ارسال می شود.

تبصره - نحوه رسیدگی به این طرحها و نیز تقاضای استرداد آنها مشابه لوایح دولت خواهد بود.

بیتان

چهارم - مقررات مشترک طرحها و لوایح

ماده ۱۴۱ - در ابتدای هر دوره قانونگذاری، هیات رئیسه صورتی از طرحها و لوایحی را که معوق مانده بوسیله اداره کل قوانین تهیه می کند و در اختیار نمایندگان می گذارد و صورتی نیز برای دولت ارسال می دارد. هر یک از طرحها و لوایح معوقه که لزوم رسیدگی به آن بوسیله بیست و پنج نفر از نمایندگان یا از طرف دولت تقاضا شود، طبق آیین نامه به کمیسیونهای مربوطه ارجاع می شود و کمیسیونها رسیدگی را به ترتیب مندرج در این آیین نامه انجام می دهند. هرگاه شورا اول آن طرحها یا لوایح قبلاً خاتمه یافته باشد رسیدگی به طرح یا لایحه با پیشنهاد کمیسیون و تصویب مجلس یک شوری انجام خواهد شد. در صورت تغییر دولت، چنانچه دولت جدید رسماً استرداد لوایحی را اعلام کرده باشد، آن لوایح از جریان خارج خواهد شد.

ماده ۱۴۲ - نمایندگان مجلس و دولت نمی توانند یک طرح یا لایحه قانونی را که بیش از یک موضوع دارد بعنوان ماده واحده پیشنهاد و تقاضای تصویب نمایند. در صورتیکه طرح یا لایحه مشتمل بر بیش از یک موضوع باشد، باید مواد و تبصره ها جزء به جزء طرح و مورد شور قرار گیرد. هیات رئیسه موظف است قبل از اعلام وصول طرحها و لوایح مفاد این ماده را رعایت نماید.

مبحث دوم - مراحل بررسی و تصویب طرحها و لوایح عادی

ماده ۱۴۳ - بررسی و تصویب تمام طرحها و لوایح، به استثنای مواردی که در این آیین نامه برای شور در آنها ترتیب خاص دیگری معین شده باشد، به ترتیب ذیل دوشوری خواهد بود:

اول - شور اول

ماده ۱۴۴ - رئیس جلسه مکلف است وصول کلیه طرحها و لوایح عادی را که به

مجلس تقدیم می شود با رعایت اصل هفتاد و پنجم (۷۵) قانون اساسی در همان جلسه و یا حداکثر دو جلسه بعد مجلس اعلام و همزمان به کمیسیونهای مربوطه ارجاع نماید و بدستور وی فوراً تکثیر و در اختیار نمایندگان قرار گیرد.

الف - بررسی طرحها و لوایح در کمیسیونها

ماده ۱۴۵ - طرحها و لوایحی که جنبه های مختلف داشته و علاوه بر کمیسیون اصلی به کمیسیون دیگری هم ارتباط پیدا می نماید، از طرف رئیس مجلس پس از مشخص نمودن کمیسیونهای اصلی و فرعی و مواد مربوط به کمیسیونهای فرعی به کمیسیونهای ذیربط ارجاع می شود تا نسبت به قسمتی که مربوط به آن کمیسیونهاست شور و بررسی بعمل آورده و ظرف ده روز که با موافقت کمیسیون اصلی تا ده روز دیگر قابل تمدید است، گزارش آنرا تهیه و به کمیسیون اصلی از سال نمایند. کمیسیون اصلی، رسیدگی به طرحها و لوایح ارجاعی را پس از ده روز و دریافت نظر کمیسیونهای فرعی و دعوت نمایندگان آن شروع خواهد کرد. گزارش نهایی که شامل گزارش کمیسیون اصلی و گزارش کمیسیونهای فرعی است توسط کمیسیون اصلی برای طرح و بررسی در مجلس تقدیم می گردد.

چنانچه رسیدگی به تمام یا قسمت عمده طرح یا لایحه ای از طرف رئیس مجلس علاوه بر کمیسیون اصلی به یک یا چند کمیسیون دیگر ارجاع شده باشد و نظر کمیسیونهای فرعی در کلیات با نظر کمیسیون اصلی متفاوت باشد، مخیر یا یکی از اعضاء آن کمیسیونها می توانند نظر کمیسیون خود را توضیح دهد.

تبصره - در مواردی که کمیسیون یا کمیسیونهایی به نحوه ارجاع طرح یا لایحه معترض باشند مراتب اعتراض خود را به هیات رئیسه اعلام می کنند، هیات رئیسه موظف است در اولین فرصت به موضوع رسیدگی و اتخاذ تصمیم نماید.

ماده ۱۴۶ - گزارش رد یا تصویب و تغییر یا تکمیل هر طرح یا لایحه ای که به کمیسیون ارجاع می شود باید، ظرف مدتی که از طرف هیات رئیسه مجلس با توافق

بیتان

شماره

تاریخ

پیوست

کمیسیون مربوطه معین و اعلام می شود و از یک ماه از تاریخ وصول به دفتر کمیسیون تجاوز نخواهد کرد، به مجلس ارسال شود. در صورت تجاوز از مدت تعیین شده، هر یک از نمایندگان یا دولت حق دارد از مجلس تقاضا نماید که آنرا با حق تقدم طبق ضوابط این آیین نامه، در دستور مجلس قرار دهد.

در مورد طرحها و لوایح مفصل، هرگاه کمیسیون نتوانست رسیدگی به آنرا در مدت تعیین شده تمام کند، باید موضوع را به رئیس مجلس گزارش دهد. در این صورت با پیشنهاد کمیسیون مربوطه و تصویب هیات رئیسه این مدت تمدید می گردد.

ماده ۱۴۷ - پیشنهاد دهندگان می توانند در کمیسیون مربوطه حاضر شوند و توضیحات لازم را در باره پیشنهاد خود بدهند. کمیسیون موظف است، حداقل بیست و چهار ساعت قبل از طرح پیشنهاد، کتباً پیشنهاد دهندگان را به کمیسیون دعوت کند.

ماده ۱۴۸ - کمیسیونها موظفند، در موقع رسیدگی به طرحها و لوایح، از وزراء و بالاترین مقام دستگاه ذیربط دعوت بعمل آورند.

ماده ۱۴۹ - در جلسات کمیسیونها نمایندگانی که عضویت در آن کمیسیون را ندارند بدون داشتن حق رای می توانند حاضر شوند و در صورتی که از طرف کمیسیون برای ادای توضیح یا شرکت در مذاکرات دعوت شده باشند باید شرکت نمایند ولی حق رای ندارند.

ب - بررسی و تصویب طرحها و لوایح در مجلس

ماده ۱۵۰ - هنگامیکه گزارش کمیسیونهای ذیربط در خصوص طرح یا لایحه عادی برای شور اول در جلسه علنی مطرح می گردد، در باره نقاط ضعف و قوت، نقائص و امتیازات و لزوم یا عدم لزوم آن طرح و لایحه در کلیات مذاکره می شود و پس از آن نسبت به اصل طرح یا لایحه رأی گیری بعمل می آید. در صورت تصویب کلیات، جهت رسیدگی در شور دوم به کمیسیون مربوطه ارجاع می شود.

دوم - شور دوم

الف - بررسی مواد و پیشنهادها در کمیسیون

ماده ۱۵۱ - پیشنهادهای اصلاحی کتبی که در فاصله شور اول و دوم داده می‌شود، باید به هیأت رئیسه کمیسیون مربوط تحویل و حداقل بیست و چهار ساعت قبل از شروع شور دوم در کمیسیون چاپ و بین نمایندگان توزیع شود و پیشنهاددهندگان به جلسات کمیسیون دعوت شوند. اعضاء کمیسیون ذیربط می‌توانند هنگام رسیدگی شور دوم در کمیسیون پیشنهادهای خود را هر چند به چاپ نرسیده باشد طرح نمایند.

ب - بررسی و تصویب مواد در مجلس

ماده ۱۵۲ - در شور دوم گزارش کمیسیون در مجلس مطرح می‌شود. در این مرحله پیشنهاد تازه پذیرفته نمی‌شود، ولی پیشنهادهایی که در فاصله دو شور به کمیسیون داده شده و مورد توجه و تصویب کمیسیون قرار نگرفته، به ترتیب مواد، توسط پیشنهاددهندگان قابل طرح در مجلس خواهد بود. در این صورت پیشنهاددهنده یا یکی از پیشنهاددهندگان (در مورد پیشنهاد جمعی) می‌تواند برای هر پیشنهاد ظرف پنج دقیقه توضیح بدهد و پس از اظهار نظر یک مخالف و یک موافق و عنداللزوم توضیحات مخبر کمیسیون یا نماینده دولت نسبت به پیشنهاد مزبور اخذ رای بعمل می‌آید. پس از رد یا قبول پیشنهاد نسبت به اصل ماده رای گیری بعمل می‌آید. چنانچه ماده به تصویب نرسید، بدون مذاکره نسبت به حذف آن رای گیری خواهد شد و در صورتی که حذف ماده به تصویب نرسید پیشنهادهای اصلاحی تازه در همان جلسه پذیرفته خواهد شد.

ماده ۱۵۳ - در شور دوم در باره اصل مواد مذاکره بعمل نمی‌آید مگر آنکه در گزارش کمیسیون مواد جدیدی اضافه شده باشد یا به تشخیص هیأت رئیسه در بعضی مواد تغییرات اساسی داده باشد. در این صورت اولین مخالف و موافق (براساس تابلو مخصوص ثبت نام) هر یک به مدت پنج دقیقه صحبت می‌کنند و در صورت لزوم مخبر یا نماینده دولت

نیز صحبت می‌کنند و آنگاه نسبت به ماده یا مواد مورد نظر رای گیری می‌شود.
ماده ۱۵۴ - چنانچه در شور دوم، کمیسیون بعضی از مواد طرح یا لایحه را حذف و یا تغییر کلی داده باشد، هر یک از نمایندگان میتوانند همان ماده را پیشنهاد نمایند و پس از صحبت یک مخالف و یک موافق و مخبر کمیسیون و نماینده دولت نسبت به ماده رای گیری می‌شود. چنانچه اصل ماده تصویب شد پیشنهادهای اصلاحی که قبلاً به کمیسیون داده شده، قابل طرح و بحث و رای گیری خواهد بود.

ماده ۱۵۵ - در شور دوم طرحها و لوایح، اولویت رسیدگی به پیشنهادها در جلسه علنی به ترتیب زیر خواهد بود:

- ۱- پیشنهاد جایگزین لایحه دولت و یا طرح اصلی برای طرحها و لوایح.
- ۲- پیشنهادهای حذف به ترتیب حذف کامل و حذف قسمت‌هایی از هر ماده.
- ۳- پیشنهادهای چاپ شده کمیسیون‌های فرعی.
- ۴- پیشنهادهای اصلاحی چاپ شده نمایندگان براساس تشخیص هیات رئیسه.
- ۵- اصل ماده.

ماده ۱۵۶ - اصلاحاتی که در ماده‌ای پیشنهاد می‌گردد قبل از خود ماده در باره آنها در مجلس رای گرفته می‌شود.

ماده ۱۵۷ - هنگام بحث نسبت به هر ماده، هرگاه پیشنهاد حذف تمام یا قسمتی از ماده یا رفع ابهام از آن بشود، پس از توضیح پیشنهاددهنده و اظهارات یک مخالف و یک موافق نسبت به پیشنهاد اخذ رای بعمل خواهد آمد. در صورت تصویب پیشنهاد، نسبت به بقیه ماده بحث و اخذ رای بعمل خواهد آمد.

مبحث سوم - مراحل بررسی و تصویب طرحها و لوایح فوری

اول - کلیات موضوع طرحها و لوایح فوری

ماده ۱۵۸ - طرحها و لوایح فوری عبارتند از یک فوریتی، دو فوریتی و سه فوریتی.
ماده ۱۵۹ - وقتی که فوریت طرح یا لایحه‌ای تقاضا می‌شود، پس از توضیح پیشنهادکننده یا یکی از پیشنهادکنندگان و اظهارات مخالف و موافق، نسبت به فوریت، رأی گرفته می‌شود. در صورتیکه تقاضای فوریت ضمن طرح یا لایحه مطرح نشده باشد، پانزده نفر از نمایندگان نیز می‌توانند کتباً تقاضای فوریت آن طرح یا لایحه را بنمایند. تصویب فوریت طرحها و لوایح با توجه به درجه فوریت به ترتیب ذیل می‌باشد:

- ۱ - یک فوریت؛ با صحبت یک مخالف و یک موافق و برای اکثریت مطلق حاضران.
- ۲ - دو و سه فوریت؛ با صحبت دو مخالف و دو موافق و با رأی اکثریت دو سوم حاضران.

تبصره - هیات رئیسه موظف است طرحها و لوایح دارای فوریت را حداقل یکساعت قبل از طرح فوریت آنها در جلسه علنی تکثیر و در اختیار نمایندگان قرار دهد.
ماده ۱۶۰ - اصل بر عادی بودن رسیدگی طرحها و لوایح است. بنابراین فوریت آنها باید مبین ضرورت و یا حالت استثنایی و مستند به دلایل ذیل باشد:

- ۱ - یک فوریت؛ نیاز فوری جامعه و اولویت طرح و یا لایحه مورد نظر نسبت به سایر موارد مطروحه.

- ۲ - دو فوریت؛ ضرورت جلوگیری از وقوع خسارت احتمالی و فوت فرصت.
- ۳ - سه فوریت؛ حالت کاملاً اضطراری و حیاتی و برای مقابله سریع با خسارت حتمی.

ماده ۱۶۱ - در طرحها و لوایحی که فوریت آنها تصویب شده باشد، ابتدا نسبت به اصل آن مذاکره می‌شود و پس از آن برای ورود به شور در ماده واحده یا مواد، رأی گرفته می‌شود و آنگاه راجع به هر یک از مواد جداگانه مذاکره و اخذ رأی بعمل می‌آید.

بسم الله

ماده ۱۶۲ - با تقاضای دولت یا بانزده نفر از نمایندگان و تصویب مجلس قبل از ورود به شور در ماده واحده یا مواد طرح و یا لایحه می توان از آن سلب فوریت بطور مطلق، و یا سلب یک فوریت از دو فوریت، و یا یک یا دو فوریت از طرحها و لوایح سه فوریتی نمود. تقاضای سلب فوریت برای هر طرح و یا لایحه فقط یکبار امکانپذیر است.

دوم - طرحها و لوایح یک فوریتی

ماده ۱۶۳ - طرحها و لوایح یک فوریتی، پس از تصویب فوریت، به کمیسیونهای اصلی، فرعی ارجاع می شود تا خارج از نوبت مورد بررسی و تصویب قرار گیرد. گزارش کمیسیون درباره این طرحها و لوایح حداقل چهار و هشت ساعت قبل از موقع طرح در مجلس چاپ و بین نمایندگان توزیع می شود.

ماده ۱۶۴ - طرحها و لوایح یک فوریتی یک شوری است و پس از وصول گزارش کمیسیون، خارج از نوبت در دستور کار مجلس قرار می گیرد و یک نوبت درباره آن شور به عمل می آید، بدین ترتیب که ابتدا نسبت به اصل و سپس در باب ماده واحده یا هر یک از مواد مذاکره و اخذ رای می شود. پیشنهاد دهندگان باید پیشنهادهای خود را در مهلتی که توسط کمیسیون تعیین و اعلام می گردد به کمیسیون ارسال و برای دفاع از آن در کمیسیون حاضر شوند و در صورت عدم تصویب پیشنهاد آنان، می توانند در مجلس آنرا مطرح نمایند.

سوم - طرحها و لوایح دوفوریتی

ماده ۱۶۵ - در مورد طرحها و لوایح دوفوریتی، پس از تصویب فوریت؛

۱- حداکثر ظرف مدت شش ساعت چاپ و توزیع می شوند.

۲- حداکثر چهار و هشت ساعت پس از چاپ و توزیع در دستور کار جلسه مجلس

قرار می گیرند.

۳- پیشنهادهای نمایندگان حداکثر بیست و چهار ساعت پس از چاپ و توزیع به

هیات رئیسه تسلیم می‌شود.

۴- پیشنهادهای نمایندگان چاپ و حداقل دو ساعت قبل از شروع مذاکرات در اختیار نمایندگان قرار می‌گیرد.

چهارم - طرحها و لوایح سه فوریتی

ماده ۱۶۶ - طرحها و لوایح سه فوریتی، پس از تصویب کلیات، بلافاصله در همان جلسه در دستور مجلس قرار می‌گیرد.

ماده ۱۶۷ - در طرحها و لوایح سه فوریتی، پس از تصویب کلیات، در همان جلسه نسبت به ماده واحده یا هر یک از مواد مذاکره و رای‌گیری می‌شود.

پیشنهاد نمایندگان قبل از ورود به ماده واحده یا هر یک از مواد پذیرفته می‌شود و نسبت به آنها پس از اظهارات یک مخالف و یک موافق و نماینده دولت اخذ رای بعمل می‌آید.

مبحث چهارم - بررسی طرحها و لوایح طبق اصل هشتاد و پنجم (۸۵)

ماده ۱۶۸ - در مواردی که مجلس ضروری تشخیص دهد، طبق اصل هشتاد و پنجم (۸۵) قانون اساسی اختیار تصویب آزمایشی بعضی از قوانین را که جنبه دائمی دارند به کمیسیونهای خود و تصویب دائمی اساسنامه سازمانهای دولتی را به کمیسیونهای خود یا به دولت تفویض می‌کند.

تبصره ۱ - دولت و یا نمایندگان باید قبل از انقضاء مدت آزمایشی قانون مذکور جهت تعیین تکلیف دائمی آن، طرح یا لایحه لازم را تهیه و به مجلس ارائه نماید.

تبصره ۲ - پس از انقضاء زمان آزمایشی، اینگونه قوانین اعتبار قانونی نخواهند داشت.

بیتعالی

ماده ۱۶۹ - هرگاه دولت یا پانزده نفر از نمایندگان تقاضای ارجاع طرح یا لایحه‌ای را طبق اصل هشتاد و پنجم (۸۵) به کمیسیون یا کمیسیونهای مجلس و یا دولت بنماید، این تقاضا در جلسه علنی اعلام و به ترتیب در دستور کار مجلس قرار می‌گیرد.

ماده ۱۷۰ - هنگام طرح تقاضای مزبور در مجلس، نماینده دولت و یا نماینده منتخب تقاضاکنندگان، دلایل ضرورت ارجاع طرح و یا لایحه را حداکثر به مدت ده دقیقه بیان می‌نماید و سپس دو نفر مخالف و دو نفر موافق که قبلاً ثبت نام کرده‌اند و در صورت عدم ثبت نام، در مجلس نوبت گرفته‌اند، هر یک به مدت ده دقیقه صحبت کرده و آنگاه رای‌گیری می‌شود.

ماده ۱۷۱ - پس از موافقت مجلس، طرح یا لایحه به کمیسیون فرستاده می‌شود. ترتیب رسیدگی این قبیل طرحها و لوایح در کمیسیون همان ترتیب رسیدگی و تصویب طرحها و لوایح در مجلس خواهد بود، اما مناط در تصویب رای حداقل دو سوم اعضاء کمیسیون می‌باشد.

ماده ۱۷۲ - پس از تصویب قانون در کمیسیونها، تعیین مدت اجرای آزمایشی آن در دستور کار مجلس قرار خواهد گرفت، به این ترتیب که قانون مصوب کمیسیون به همراه پیشنهاد مدت اجراء، چهل و هشت ساعت قبل از طرح در مجلس تکثیر و در اختیار نمایندگان قرار گیرد.

هنگام طرح تعیین مدت در جلسه علنی، در صورتیکه پیشنهاد دیگری نباشد، نسبت به پیشنهاد کمیسیون رای‌گیری می‌شود. در غیر اینصورت، نسبت به پیشنهاد نمایندگان به ترتیب وصول در جلسه علنی پس از صحبت یک مخالف و یک موافق رای‌گیری خواهد شد.

ماده ۱۷۳ - در صورتیکه مجلس تصویب دائمی اساسنامه سازمانها، شرکتهای مؤسسات دولتی و یا وابسته به دولت را به دولت واگذار کند. ترتیب رسیدگی و تصویب اساسنامه‌های مذکور طبق آیین‌نامه داخلی هیات وزیران خواهد بود.

مبحث پنجم - تفسیر قوانین

ماده ۱۷۴ - رسیدگی به طرحها و لوایح مربوط به شرح و تفسیر قوانین عادی یک شوری است و می تواند بطور عادی یا بصورت فوریت مورد مذاکره قرار گیرد، در تفسیر قوانین بحث در کلیات و جزئیات از هم تفکیک نمی شود.

ماده ۱۷۵ - در صورتیکه تفسیر بصورت عادی و یک فوریتی باشد، پس از گزارش کمیسیون و توضیح مخبر، یک مخالف و یک موافق، هر یک به مدت ده دقیقه صحبت خواهند کرد. با پیشنهاد رئیس و یا ده نفر از نمایندگان و تصویب مجلس مدت صحبت و تعداد مخالف و موافق قابل تغییر است. در مورد تفسیر قوانین نماینده دولت هم می تواند صحبت کند.

ماده ۱۷۶ - در صورتیکه گزارش کمیسیون و همینطور پیشنهادهای دیگر که به کمیسیون رسیده است، به تصویب مجلس نرسد، هر نماینده می تواند نظر خود را کتبا به هیات رئیسه بدهد. پیشنهادهای به ترتیب وصول مورد بحث قرار می گیرد و اگر پیشنهادی به تصویب نرسید موضوع برای بحث بیشتر به کمیسیون ارجاع می شود.

ماده ۱۷۷ - در صورتیکه تفسیر بصورت دوفوریتی و سه فوریتی باشد همانند دیگر طرحها و لوایح دوفوریتی و سه فوریتی مورد رسیدگی قرار می گیرد.

مبحث ششم - نکات مشترک مربوط به بررسی طرحها و لوایح

ماده ۱۷۸ - در مواردی که طرح یا لایحه قانونی مربوط به امور داخلی مجلس نباشد، از طریق هیات رئیسه به وزیر یا مسوول اجرایی مربوطه رسماً اطلاع داده می شود تا خود یا معاون او که رسماً به مجلس معرفی شده در جلسه علنی حاضر شود و در مذاکرات شرکت

بیتعالی

شماره
تاریخ
پیوست

نماید. در صورت اطلاع و عدم حضور وزیر یا معاون بدون عذر موجه، از طرف رئیس مجلس مؤاخذه خواهد شد. بهر صورت، در همان جلسه، حتی با عدم حضور وزیر یا مسوول اجرایی مربوطه، طرح یا لایحه مورد بررسی قرار خواهد گرفت و اتخاذ تصمیم خواهد شد.

ماده ۱۷۹ - سوالات توضیحی نمایندگان، در شور اول یا دوم طرحها و لوایح که مربوط به موضوعات مورد بحث باشد، در مجلس کتباً به رئیس مجلس تقدیم می شود. رئیس این سوالات را به مخبر کمیسیون مربوط یا به نماینده دولت می دهد تا به هنگام توضیح و یا توجیه به آن پاسخ داده شود.

ماده ۱۸۰ - در صورتیکه حداقل بیست و پنج نفر از نمایندگان کتباً از مجلس تقاضا کنند که طرح یا لایحه قانونی واصل شده به مجلس برای حداکثر شش ماه مسکوت بماند، پس از توضیح یکی از پیشنهاد دهندگان به مدت پنج دقیقه و پاسخ آن از طرف یک مخالف بمدت حداکثر پنج دقیقه، رأی گرفته می شود. تقاضای مسکوت ماندن لایحه بدون موافقت وزیر یا معاون امور مجلس ذیربط پذیرفته نخواهد شد.

تقاضای مسکوت ماندن در هر طرح و لایحه فقط برای یک مرتبه مجاز خواهد بود. هیات رئیسه موظف است پس از گذشت مدت مسکوت ماندن، طرح یا لایحه را مجدداً در دستور کار مجلس قرار دهد.

تبصره - چنانچه تقاضای مسکوت ماندن برای انجام اصلاحات طرح یا لایحه باشد پس از تصویب مسکوت ماندن به کمیسیون ذیربط جهت انجام اصلاحات ارجاع می گردد. نحوه رسیدگی به اصلاحات همچون رسیدگی در شور دوم طرحها و لوایح خواهد بود.

ماده ۱۸۱ - اخطار راجع به منافی بودن طرحها و لوایح و سایر موضوعات مورد بحث در مجلس با قانون اساسی یا آئین نامه داخلی مجلس مقدم بر اظهارات دیگر است و مذاکرات در موضوع اصلی را متوقف می کند. این اخطار باید با استناد به اصل مربوطه حداکثر ظرف پنج دقیقه بعمل آید. در صورتیکه رئیس مجلس اخطار را وارد بداند بدون

بحث از مجلس نظرخواهی می نماید چنانچه مجلس اخطار را وارد دانست رئیس نسبت به پذیرش اصلاحات پیشنهادی یا حذف مورد اشکال با ارجاع آن به کمیسیون ذیربط جهت بررسی مجدد اقدام خواهد کرد.

ماده ۱۸۲ - در صورتیکه نمایندگان نسبت به اجرای آئین نامه داخلی مجلس تخلفی را که مربوط به همان جلسه باشد مشاهده نمایند، حق دارند بلافاصله مورد تخلف را با استناد به ماده مربوطه بدون خروج از موضوع حداکثر ظرف پنج دقیقه تذکر دهند و اگر مربوط به آن جلسه نباشد بعد از نطق قبل از دستور و قبل از شروع دستور جلسه و یا پایان جلسه، قبل از اعلام ختم آن حداکثر ظرف پنج دقیقه تذکر دهند چنانچه رئیس تذکر را وارد بداند موظف است به آن ترتیب اثر دهد.

ماده ۱۸۳ - پس از آنکه مجلس درباره طرح یا لایحه ای رای نهائی داد، اسناد و اوراق و صورتجلسات مربوط به آن در اداره کل قوانین مجلس بایگانی می شود.

مبحث هفتم - ارجاع مصوبات مجلس به شورای نگهبان و مراحل رسیدگی آنها

ماده ۱۸۴ - کلیه مصوبات مجلس رسماً به شورای نگهبان فرستاده می شود. در صورتیکه شورا ظرف ده روز پس از وصول یا پس از انقضای ده روز تمدید مذکور در اصل نود و پنجم (۹۵) قانون اساسی، مخالفت خود را اعلام نکرد، طبق اصل نود و چهارم (۹۴) قانون اساسی، مصوبات از طرف مجلس جهت امضاء و ابلاغ به ریاست جمهوری ارسال می شود.

ماده ۱۸۵ - مصوبات مجلس تا زمان اعلام نظر نهائی شورای نگهبان از دستور خارج نمی شود. شورای نگهبان، در صورت رد مصوبات مجلس، موظف است دلیل رد را صریحاً به مجلس گزارش نماید تا بلافاصله تکثیر و توزیع شود.

ماده ۱۸۶ - مصوبات عادی و یک فوریتی مجلس که از طرف شورای نگهبان رد شده

تعمیر

شماره

تاریخ

پیوست

به کمیسیون مربوطه ارسال می شود و با اعلام وقت قبلی با حضور نماینده شورای نگهبان، موارد اعتراض برای اصلاح مورد بحث قرار می گیرد. در صورت عدم حضور نماینده شورای نگهبان در موعد اعلام شده، کمیسیون با ملحوظ نمودن نظر شورای نگهبان کار خود را انجام می دهد.

نمایندگانی که پیشنهاد اصلاحی داده اند، در این مرحله می توانند در کمیسیون شرکت نمایند. نظر کمیسیون همراه پیشنهادهای پذیرفته نشده نمایندگان در مجلس مطرح می شود و طبق معمول شور دوم مورد بحث و رای قرار می گیرد.

چنانچه در مورد ماده ای، کمیسیون نیز همراه پیشنهادهای دیگر پیشنهاد داده باشد، اول پیشنهاد کمیسیون به رای گذاشته می شود و در صورت عدم تصویب، پیشنهادهای دیگر مطرح می شود.

در صورت عدم تصویب پیشنهاد کمیسیون و یا پیشنهادهای قبلی نمایندگان در مجلس، پیشنهادهای جدید پذیرفته می شود و درباره آنها بحث و رای گیری بعمل می آید. تبصره ۱ - پس از ایراد شورای نگهبان، دولت حق پیشنهاد اصلاح لایحه را ندارد مگر در موارد ایراد شورای نگهبان.

تبصره ۲ - شورای نگهبان نمی تواند پس از رفع ایراد در نوبت اول، مجدداً موارد دیگری را مغایر اعلام نماید.

تبصره ۳ - اگر با اصلاح ماده مورد ایراد شورای نگهبان، ماده به کلی خاصیتش را از دست بدهد، می توان آنرا حذف کرد.

۱۸۷ - پس از بررسی گزارش کمیسیون که در آن نظر شورای نگهبان ملحوظ شده است و رای گیری نسبت به آن، مصوبه مجدداً به شورای نگهبان ارسال می شود. اگر این مصوبه هنوز وافق به نظرات شورای نگهبان نباشد، مجدداً در مجلس مطرح می گردد، در صورت عدم توافق و یا عدم تامین مجدد نظر شورای نگهبان، رئیس مجلس مصوبه مذکور را به مجمع تشخیص مصلحت نظام ارسال می دارد.

مجمع موظف است تنها در موارد اختلاف، اظهار نظر قطعی نموده و گزارش آنرا جهت طی مراحل بعدی به رئیس مجلس اعلام نماید.

فصل دوم - نظارت

مبحث اول - نحوه بررسی و رای اعتماد به هیأت وزیران

ماده ۱۸۸ - رئیس جمهور، ظرف دو هفته پس از انجام مراسم تحلیف و یا بعد از استعفاء یا سقوط دولت، کتباً اسامی هیأت وزیران را بهمراه شرح حال هر یک از وزیران و برنامه دولت تسلیم مجلس می نماید. رئیس مجلس مکلف است در اولین فرصت در جلسه علنی وصول معرفی نامه وزیران را اعلام و پس از قرائت دستور تکثیر آنرا صادر نماید.

ماده ۱۸۹ - یک هفته پس از معرفی دولت، برای بحث و بررسی خط مشی و اصول کلی برنامه دولت و اخذ رای اعتماد برای هیأت وزیران جلسات مجلس بطور متوالی تشکیل می گردد. با پیشنهاد رئیس و تصویب مجلس، جلسات بصورت صبح و بعد از ظهر برگزار خواهد شد. مجلس در این جلسات نطق قبل از دستور نخواهد داشت.

ماده ۱۹۰ - قبل از تشکیل اولین جلسه بررسی برنامه های دولت و اخذ رأی اعتماد هیأت وزیران، نمایندگان مخالف و موافق برنامه، خط مشی و اصول کلی و ترکیب هیأت وزیران و نیز نمایندگان مخالف و موافق هر یک از وزیران به تفکیک برنامه و هر وزیر در برگه های جداگانه ثبت نام می نمایند.

هر یک از نمایندگان حق دارند تمام یا قسمتی از وقت خود را در اختیار نماینده دیگر قرار دهد. در شروع بحث در مورد هیأت وزیران، رئیس جمهور برنامه دولت را تشریح و ضمن معرفی وزیران از ترکیب هیأت وزیران دفاع خواهد نمود. پس از آن مجلس، بررسی برنامه دولت و ترکیب هیأت وزیران را با اظهارات پنج نفر از نمایندگان مخالف و پنج نفر از

نمایندگان موافق با حفظ ترتیب یکنفر مخالف و یکنفر موافق و هر کدام برای مدت پانزده دقیقه انجام خواهد داد.

رئیس جمهور یا کسانی که او تعیین خواهد نمود به سوالات و اظهارات مخالفان پاسخ می دهند. مجموع مدت نطق اولیه رئیس جمهور و دفاعیات اخیر دو و نیم ساعت خواهد بود. در پی اظهارات و دفاعیات رئیس جمهور، مجلس شور در مورد برنامه ها و صلاحیت هریک از وزیران رابه صورت جداگانه آغاز خواهد نمود. در مورد هر وزیر دو نفر از نمایندگان مخالف و دو نفر از نمایندگان موافق با حفظ ترتیب یکنفر مخالف و موافق هر کدام برای مدت پانزده دقیقه فرصت خواهند داشت. پس از آن وزیر و در صورت صلاحدید رئیس جمهور به مدت سی دقیقه برای دفاع از برنامه و صلاحیت وزیر مطروح و وقت خواهند داشت. بحث و بررسی برای تک تک وزیران به ترتیب حروف الفبای وزارتخانه به همین شیوه انجام می گیرد، رئیس جمهور می تواند با استفاده از وقت وزیران در پایان و بطور یکجا از آنان دفاع نماید. پس از آن برای هر یک از وزیران جداگانه رأی گیری بعمل می آید و شمارش و اعلام نتیجه آرا پس از رأی گیری برای همه وزراء صورت خواهد گرفت. سوالات کتبی نمایندگان در طول مدتی که برنامه دولت مطرح است از طریق رئیس مجلس به رئیس جمهور یا وزیر مربوط داده خواهد شد.

تبصره ۱ - در موارد معرفی یک یا چند وزیر (کمتر از نصف مجموع وزراء) پس از نطق اولیه رئیس جمهور به مدت یکساعت بدون بحث در کلیات برنامه ها و ترکیب هیات وزیران تنها در مورد برنامه ها و صلاحیت وزیران پیشنهادی به ترتیب فوق الذکر اقدام خواهد شد.

تبصره ۲ - چنانچه مجلس به یک یا چند وزیر رای اعتماد نداد، رئیس جمهور موظف است با رعایت اصل یکصد و سی و پنجم (۱۳۵) قانون اساسی حداکثر قبل از سه ماه فرد یا افراد دیگری را برای اخذ رای به مجلس معرفی نماید.

ماده ۱۹۱ - در مورد اصول هشتاد و هفت (۸۷) و یکصد و سی و شش (۱۳۶) قانون

جمهوری اسلامی ایران

مجلس شورای اسلامی

دفتر رئیس

شماره

تاریخ

پیوست

بیتعالی

اساسی، کیفیت رای اعتماد به وزیر یا هیات وزیران و همه مسائل مربوط به آن طبق این آیین نامه خواهد بود.

تشخیص مسائل مهم و مورد اختلاف مذکور در اصل هشتاد و هفتم (۸۷) که دولت می تواند در زمینه آنها از مجلس رای اعتماد بگیرد، با هیات وزیران است.

مبحث دوم - نحوه بررسی اصول هشتاد و هفت (۸۷) و هفتاد و شش (۷۶) قانون اساسی

اول - تذکر و سوال:

الف - تذکر:

ماده ۱۹۲ - در صورتیکه نماینده ای صلاح اندیشی هایی داشته باشد و یا در یکی از سازمانهای دولتی یا وابسته به دولت و یا موسساتی که با سرمایه یا کمک مالی دولت اداره می شود یا هر نوع سازمان و موسسه که بعضاً و کلاً از وجوه عمومی اداره می شود، عملیات مخالف اصول یا برخلاف قانون و مقررات قانونی مشاهده نماید یا از سوء جریان اداره ای اطلاع پیدا کند، حق دارد راجع به آن موضوع توسط رئیس مجلس، به وزیر مسوول و یا رئیس جمهور کتباً تذکر دهد. رئیس مجلس در اولین جلسه علنی آتی مجلس، تذکر او را به دولت یا مسوول مربوط ابلاغ و خلاصه آنرا در مجلس عنوان می نماید. رئیس جمهور یا معاون وی یا وزیر مسوول، حسب مورد، باید پاسخ کتبی خود را مستقیماً به نماینده ابلاغ نماید. این پاسخ نباید در مورد رئیس جمهور بیش از یکماه و در سایر موارد بیش از ده روزه تأخیر افتد، مگر با عذر موجه با تشخیص مجلس شورای اسلامی.

تبصره - آن دسته از دستگاههای موضوع این ماده که وابسته به ریاست جمهوری و یا وزارتخانه خاصی نیستند، تذکر مستقیماً به بالاترین مسوول اجرائی همان دستگاه خواهد رسید.

جمهوری اسلامی ایران

مجلس شورای اسلامی

دفتر رئیس

شماره

تاریخ

پیوست

بیت

ب - سوال:

ماده ۱۹۳ - هر یک از نمایندگان می توانند راجع به مسائل داخلی و خارجی کشور از وزیر مسوول درباره وظایف او سوال نمایند. سوال باید کتبی، صریح و مختصر بوده و به رئیس مجلس داده شود. رئیس مجلس، موضوع را در اسرع وقت به کمیسیون تخصصی ارجاع می نماید. کمیسیون موظف است حداکثر ظرف یک هفته جلسه ای با حضور وزیر و سوال کننده تشکیل دهد. چنانچه وزیر در کمیسیون حاضر نشود و یا در صورت حضور، سوال کننده قانع نگردد، کمیسیون به هیات رئیسه اطلاع می دهد تا در اولین جلسه علنی سوال نماینده قرائت و فوراً برای وزیر مربوطه ارسال گردد و ظرف چهل و هشت ساعت تکثیر و در اختیار نمایندگان قرار گیرد.

در صورتیکه سوال به امضاء چند نفر باشد نماینده منتخب سوال کنندگان صحبت خواهد کرد.

ماده ۱۹۴ - بر طبق اصل هشتاد و هشتم (۸۸) قانون اساسی، وزیر مورد سوال مکلف است حداکثر ظرف ده روز از تاریخ ابلاغ سوال، در مجلس حضور یافته و پاسخ دهد، و الا از طرف رئیس مجلس بازخواست می شود، مگر آنکه وزیر رسماً و با عذر موجه تقاضای تأخیر حداکثر برای مدت یکماه نموده باشد که قبول این تقاضا منوط به رأی مثبت مجلس خواهد بود. پس از حضور، وزیر مورد سوال و نماینده ای که سوال نموده و یا نماینده منتخب سوال کنندگان به ترتیب مقرر در این آئین نامه صحبت می نمایند.

ماده ۱۹۵ - در صورتیکه سوال کننده با پاسخ وزیر قانع نشود رئیس مجلس به تقاضای سوال کننده موضوع را به کمیسیون تخصصی مربوط ارجاع می نماید. این کمیسیون مکلف است از تاریخ ارجاع سوال، بدون فوت وقت، ظرف پانزده روز برای روشن شدن مطلب به هر طریق که صلاح بدانند، اعم از خواستن سوابق امر و یا اخذ پاسخ کتبی یا شفاهی از شخص وزیر و هرگونه تحقیقات دیگری که لازم بدانند، به موضوع رسیدگی نموده

بسم الله

گزارش خود را تنظیم و به مجلس تقدیم دارد. این گزارش در دستور هفته بعد قرار خواهد گرفت و بدون بحث در مجلس قرائت خواهد شد.

در صورتیکه سوال کننده کتباً نسبت به سوال خود اعلام انصراف کند، این اعلام انصراف به وسیله رئیس یا منشی در جلسه علنی قرائت می شود.

ماده ۱۹۶ - براساس اصل هشتاد و هشتم (۸۸) قانون اساسی، در صورتیکه حداقل یک چهارم کل نمایندگان بخواهند درباره یکی از وظائف خاص رئیس جمهور سوال کنند، باید سوال خود را بطور صریح و روشن و مختصر همگی امضاء و به رئیس مجلس تسلیم نمایند. رئیس مجلس موضوع را در اسرع وقت به کمیسیون تخصصی ارجاع می نماید. کمیسیون موظف است حداکثر ظرف یک هفته با حضور نماینده معرفی شده رئیس جمهور و نماینده منتخب سوال کنندگان تشکیل جلسه دهد. در این جلسه، نماینده رئیس جمهور پاسخ مقتضی را از طرف رئیس جمهور ارائه خواهد نمود تا به نمایندگان سوال کننده گزارش شود.

پس از یک هفته چنانچه هنوز حداقل یک چهارم کل نمایندگان مجلس (که سوال را امضاء نموده اند) از سوال خود منصرف نشده باشند رئیس مجلس موظف است در اولین جلسه سوال آنان را قرائت و فوراً برای رئیس جمهور ارسال کند. این سوال ظرف چهل و هشت ساعت تکثیر و در دسترس نمایندگان قرار می گیرد.

ماده ۱۹۷ - رئیس جمهور موظف است ظرف مدت یکماه از تاریخ دریافت سوال در جلسه علنی مجلس حضور یابد و به سوال مطروحه نمایندگان پاسخ گوید. مدت طرح سوال از طرف نماینده منتخب سوال کنندگان حداکثر پانزده دقیقه و مدت پاسخ رئیس جمهور حداکثر یکساعت خواهد بود

دوم - تحقیق و تفحص:

ماده ۱۹۸ - در اجرای اصل هفتاد و ششم (۷۶) قانون اساسی، هرگاه نماینده ای تحقیق

جمهوری اسلامی ایران

مجلس شورای اسلامی

دفتر رئیس

شماره

تاریخ

پیوست

تعلیق

و تفحص در هر یک از امور کشور را لازم بدانند، درخواست خود را کتباً از طریق هیأت رئیسه مجلس به کمیسیونی که امر مزبور در تخصص آن است تقدیم می نماید و کمیسیون اطلاعاتی را که در آن زمینه دارد در اختیار وی قرار می دهد. در صورتیکه نماینده مزبور اطلاعات موجود در کمیسیون را کافی تشخیص ندهد، کمیسیون از نماینده مزبور در اولین فرصت دعوت بعمل می آورد و دلایل ضرورت تحقیق و تفحص در زمینه مورد نظر را استماع می نماید و پس از بررسی، نظر خود را مبنی بر تصویب یا رد درخواست نماینده به مجلس گزارش می دهد. این گزارش خارج از نوبت در دستور مجلس قرار می گیرد. در صورتیکه گزارش کمیسیون به مجلس مبنی بر تصویب درخواست تحقیق و تفحص باشد، پس از استماع آن، بدون بحث رای گیری بعمل می آید و در صورتیکه مبنی بر رد آن باشد، نماینده درخواست کننده می تواند حداکثر به مدت ده دقیقه از درخواست خود دفاع نماید. در صورت تصویب مجلس، انجام تحقیق و تفحص به همان کمیسیون محول می گردد. کمیسیون، ضمن دعوت از نماینده درخواست کننده تفحص، تحقیق و تفحص لازم را بعمل آورده و نتیجه آنرا که طی گزارشی در جلسه مشترک هیات تحقیق و تفحص و کمیسیون به تصویب می رسد به مجلس تقدیم می نماید.

تبصره ۱ - سازمان یا نهاد مورد تحقیق و تفحص موظف است کلیه مدارک و اطلاعات مورد نیاز کمیسیون را برای بررسی در اختیار قرار دهد.

تبصره ۲ - عضویت اعضای دیگر کمیسیونها در هیات تحقیق و تفحص با تشخیص کمیسیون ذیربط بلامانع است.

ماده ۱۹۹ - مهلت انجام تحقیق و تفحص به مدت شش ماه می باشد و در صورت ضرورت، با درخواست هیات تحقیق و تفحص و تصویب هیات رئیسه مجلس حداکثر تا شش ماه دیگر قابل تمدید است.

ماده ۲۰۰ - در صورت احراز تخلف و ضرورت تعقیب توسط هیات تحقیق و تفحص، متخلف توسط هیات رئیسه مجلس به محاکم قضائی معرفی می شود. دستگاه

تعالیه

قضائی صالحه موظف است طبق مقررات خارج از نوبت تقاضای کمیسیون را مورد رسیدگی قرار داده و نتیجه آنرا به کمیسیون اعلام نماید.

ماده ۲۰۱ - تحقیق و تفحص در مورد آن دسته از نهادهائی که تحت امر مستقیم مقام معظم رهبری است، با اطلاع معظم له انجام خواهد شد.

ماده ۲۰۲ - مسوولان دستگاه مورد تحقیق و تفحص و کلیه دستگاههای اجرایی، قضائی و نهادهای انقلاب اسلامی موظف به فراهم نمودن امکانات و تسهیلات مورد نیاز هیات و در اختیار گذاردن اطلاعات و مدارک درخواستی هیات می باشند و در صورت عدم همکاری، مسوولان دستگاه ذیربط متخلف و مجرم محسوب می گردند و با شکایت هیات تحقیق و تفحص، مورد تعقیب قضائی قرار خواهند گرفت.

مبحث سوم - نحوه بررسی موارد خاص و مهم

اول - نحوه تصویب معاهدات و قراردادهای بین المللی

ماده ۲۰۳ - در تقدیم لوایح قانونی که در آنها، دولت تقاضای تصویب عهدنامه، مقاله نامه، قرارداد و یا موافقتنامه بین المللی و یا الحاق به پیمانهای بین المللی را دارد، متن کامل آنها باید جهت بررسی ضمیمه لوایح تقدیمی مذکور باشد.

ماده ۲۰۴ - موارد مذکور در ماده (۲۰۳) پس از اعلام وصول در مجلس، بلافاصله چاپ و بین نمایندگان توزیع می شود و به کمیسیون مربوطه ارجاع می گردد.

ماده ۲۰۵ - در صورتیکه دولت برای موارد مذکور در ماده (۲۰۳) قید مهم قائل شده باشد و یا کمیسیون مربوط تا یک هفته پس از وصول و یا پانزده نفر نمایندگان، چنین قیدی را پیشنهاد کنند، رسیدگی به این قید بلافاصله در دستور کار مجلس قرار می گیرد تا پس از پیشنهاد و اظهارات یک مخالف و یک موافق (هر یک پنج دقیقه) به رأی گذاشته شود.

ماده ۲۰۶ - در صورتیکه قید اهمیت به تصویب مجلس نرسد یا در این باره از ناحیه

تعالیه

دولت یا کمیسیون مربوط یا پانزده نفر از نمایندگان تقاضایی بعمل نیاید عهدنامه، مقاوله نامه، قرارداد و یا موافقتنامه، عادی تلقی شده و مجلس بصورت یک شوری آن را مورد رسیدگی قرار خواهد داد، بدین ترتیب که پس از صحبت دو مخالف و دو موافق در کلیات و جزئیات (هر کدام حداکثر به مدت پانزده دقیقه) و صحبت مخیر کمیسیون و نماینده دولت به رای گذاشته می شود.

ماده ۲۵۷ - در صورتیکه مجلس قید اهمیت را تصویب کند، رسیدگی به آن همانند لوایح معمولی دیگر دو شوری و به ترتیب زیر خواهد بود:

۱- در شور اول در باره کلیات، با در نظر گرفتن مواد مربوطه، بحث و اعتراضات وارده به بعضی از شرایط و مواد قرارداد به عنوان پیشنهاد کتبی به کمیسیون ارجاع خواهد شد. این پیشنهادها باید بیست و چهار ساعت قبل از طرح در کمیسیون، چاپ و بین نمایندگان توزیع شود.

۲- در شور دوم، کمیسیون، موارد اعتراض و پیشنهادهای نمایندگان و همچنین نظر خود را در باره این موارد، همراه با تصویب و یا رد مواد، بدون وارد کردن تغییرات، در مجلس مطرح می کند، آنگاه در باره موارد اعتراض نمایندگان، که بطور کتبی و در مهلت مقرر به کمیسیون داده شده باشد، بترتیب، نماینده اعتراض کننده، یک مخالف و یک موافق، هر کدام به مدت پنج دقیقه، صحبت می کنند و سپس در باره وارد بودن یا نبودن اعتراض رای گیری بعمل می آید. پس از پایان یافتن رای گیری نسبت به اعتراضات، در صورتیکه مجلس آنها را وارد بداند، دولت موظف می شود در مسائل مورد اعتراض با طرف متعاقد مجدداً وارد مذاکره و گفتگو شود. در اینصورت، لایحه تا پایان مذاکرات مجدد در دستور مجلس باقی خواهد بود. در صورت قبول اعتراضات و پیشنهادها متن اصلاحی تصویب شده تلقی خواهد شد و در غیر اینصورت، آخرین پیشنهاد دولت در مورد اصل قرارداد با صحبت یک مخالف و یک موافق، هر یک به مدت پنج دقیقه، در مجلس به رای گذاشته خواهد شد.

بسم الله

دوم - تغییر خطوط مرزها

ماده ۲۰۸ - در لایحه تقدیمی مربوط به تغییر خطوط مرزی، متن کامل عهدنامه بین‌المللی آن، که براساس اصل هفتاد و هشتم (۷۸) قانون اساسی تنظیم شده باشد، جهت بررسی باید ضمیمه گردد. متن این عهدنامه پس از اعلام وصول، بلافاصله چاپ و بین نمایندگان توزیع و همزمان به کمیسیون امنیت ملی و سیاست خارجی ارجاع می‌شود.

ماده ۲۰۹ - کمیسیون مذکور در ماده قبل، پس از کسب نظر مشورتی کمیسیون قضایی و حقوقی و با دعوت از نماینده شورای عالی امنیت ملی و نمایندگان پیشنهاددهنده، به بررسی همه‌جانبه موضوع می‌پردازد و ظرف یکماه گزارش تفصیلی خود را مبنی بر قبول یا رد عهدنامه به ضمیمه پیشنهادهای اساسی به هیات رئیسه ارسال می‌دارد.

ماده ۲۱۰ - لوایح مربوط به عهدنامه‌های تغییر خطوط مرزی همانند سایر عهدنامه‌های بین‌المللی مهم دو شوری خواهد بود و به همان ترتیب نیز مورد بررسی قرار خواهد گرفت. این نوع عهدنامه‌ها، در صورتیکه صرفاً برای اصلاحات جزئی، با رعایت مصالح کشور و دو طرفه باشد و به استقلال و تمامیت ارضی کشور لطمه نزند، با تصویب چهارپنجم مجموع نمایندگان مجلس معتبر خواهد بود.

سوم - محدودیتهای ضروری

ماده ۲۱۱ - براساس اصل هفتاد و نهم (۷۹) قانون اساسی، در حالت جنگ و شرایط اضطراری نظیر آنکه دولت حق دارد با تصویب مجلس شورای اسلامی محدودیتهای ضروری برقرار نماید، قبل از اعمال محدودیت، متن کامل و دقیق محدودیتهای ضروری با دلایل توجیهی لازم، همراه با لایحه قانونی جهت بررسی تقدیم مجلس می‌شود.

تبصره - چنانچه دولت بدون کسب مجوز مبادرت به اعمال محدودیت نماید، رئیس مجلس موظف است تقدیم لایحه محدودیت را از رئیس جمهور مطالبه کند. در این خصوص، حق سوال یا استیضاح رئیس جمهور و وزیران برای نمایندگان محفوظ

خواهد بود.

ماده ۲۱۲ - رسیدگی به لایحه محدودیتهای ضروری یک شوری است و در صورت تصویب مجلس، مدت اعمال آن بهر حال نمی تواند بیش از سی روز باشد. در صورتیکه پس از انقضاء این مدت ضرورت همچنان باقی باشد دولت موظف است مجدداً از مجلس کسب مجوز کند.

چهارم - سایر موارد

ماده ۲۱۳ - بر اساس اصول هشتاد (۸۰)، هشتاد و دو (۸۲)، هشتاد و سه (۸۳) و یکصد و سی و نهم (۱۳۹) قانون اساسی، اقدامات دولت در موارد ذیل قبلاً باید به تصویب مجلس برسد:

۱- قرض و استقراض و کمک بلاعوض.

۲- استخدام کارشناسان خارجی

۳- فروش بناها و اموال دولتی و نقایس ملی

۴- صلح دعاوی خارجی و موارد مهم داخلی.

در تمام موارد مذکور، دولت موظف است متن تفصیلی آنها را همراه با لایحه قانونی تقدیم مجلس نماید تا بصورت یک شوری مورد رسیدگی قرار گیرد، بدین ترتیب که پس از گزارش کمیسیون مربوط و صحبت دو مخالف و دو موافق در کلیات و جزئیات (هر کدام به مدت پانزده دقیقه) برای تصویب به رای گذاشته می شود.

مبحث چهارم - نحوه بررسی برنامه و بودجه سالیانه کل کشور

اول - تصویب برنامه توسعه

ماده ۲۱۴ - بمنظور تنظیم اصول و مفاد برنامه‌های توسعه و لوایح بودجه کل کشور و ایجاد هماهنگی بین کمیسیونهای تخصصی مجلس شورای اسلامی، پس از تقدیم لایحه مربوط توسط دولت به مجلس، کمیسیون تلفیق مرکب از اعضای ذیل تشکیل می‌گردد:

۱- کلیه اعضای کمیسیون برنامه و بودجه و محاسبات.

۲- یک نفر از هر یک از کمیسیونهای دیگر (غیر از کمیسیونهای تحقیق و تدوین

آیین‌نامه داخلی مجلس).

اعضای مذکور در بند (۲) توسط کمیسیونهای مربوطه انتخاب و به هیات رئیسه

مجلس معرفی می‌شوند.

ماموریت این کمیسیون تا تصویب نهائی قانون برنامه توسعه ادامه می‌یابد.

ماده ۲۱۵ - کلیات برنامه و کلیه تبصره‌هایی که مربوط به اهداف کلان و خط مشی‌های

اساسی است در شور اول و بقیه در شور دوم بررسی و تصویب خواهد شد.

تبصره - مصوبات شور اول غیر قابل تجدیدنظر می‌باشد.

ماده ۲۱۶ - کمیسیونهای تخصصی موظفند حداکثر ظرف مدت دو هفته نسبت به

مواد و تبصره‌های مربوط به خود، بررسیهای لازم را به عمل آورند و در پایان مهلت مقرر

گزارش کار مربوط به شور اول خود را به کمیسیون تلفیق ارسال دارند.

ماده ۲۱۷ - کمیسیون تلفیق موظف است حداکثر ظرف مدت سه هفته پس از

جمع‌آوری گزارش کمیسیونهای تخصصی و اصلاح و تلفیق آنها، گزارش جامع خود را به

جلسه علنی ارائه نماید.

ماده ۲۱۸ - پس از شور اول، کمیسیون تلفیق موظف است نحوه توزیع منابع را تعیین

و ظرف مدت ده روز همراه با سیاستهای مصوب شور اول به کمیسیونهای تخصصی اعلام

نماید.

ماده ۲۱۹ - در شور دوم، کمیسیونهای تخصصی موظفند در چهارچوب ابلاغیه کمیسیون تلفیق تبصره‌ها و پیوستها را بررسی و گزارش خود را حداکثر ظرف مدت دو هفته به کمیسیون تلفیق اعلام کنند.

ماده ۲۲۰ - کمیسیون تلفیق پس از وصول کلیه گزارشهای شور دوم کمیسیونهای تخصصی، موظف است حداکثر ظرف سه هفته آنها را اصلاح و تلفیق و گزارش نهائی را جهت بررسی و تصویب در شور دوم به مجلس ارائه نماید.

ماده ۲۲۱ - نمایندگان در شور اول و دوم می‌توانند پیشنهادهای خود را در مهلت‌های اعلام شده توسط کمیسیونهای تخصصی به آنها ارائه نموده و در وقت مقرر جهت توضیح در کمیسیون حاضر شوند.

ماده ۲۲۲ - در شور اول و دوم ابتدا پیشنهادهای مربوط به کمیسیونهای تخصصی و سپس پیشنهادهای نمایندگان در مورد ماده واحده و تبصره‌ها قابل طرح می‌باشد.

ماده ۲۲۳ - نحوه رسیدگی به کلیات و پیشنهادهای شور اول و دوم، و هر موضوعی که در این بخش از آیین‌نامه نیامده بر طبق معمول مقررات این آیین‌نامه خواهد بود.

ماده ۲۲۴ - اصلاح برنامه مصوب تنها در قالب طرحها و لوایح خاص خود قابل پذیرش است و نمی‌توان در ضمن لوایح بودجه و دیگر طرحها و لوایح قانونی آنها اصلاح یا تغییر داد.

دوم - تصویب بودجه سالیانه کل کشور

ماده ۲۲۵ - لایحه بودجه سالیانه کل کشور یک شوری خواهد بود و ترتیب رسیدگی بشرح ذیل می‌باشد:

۱ - نمایندگان مجلس از زمان تقدیم لایحه بودجه سالیانه کل کشور و پیوستها توسط دولت و توزیع آن تا مدت ده روز می‌توانند پیشنهادهای خود را به کمیسیونهای

تعالیه

شماره
تاریخ
پیوست

تخصصی مجلس تقدیم نمایند.

۲- کمیسیونهای تخصصی موظفند حداکثر تا ده روز پس از پایان مهلت اخذ پیشنهادهای نمایندگان، گزارش خود را به کمیسیون اصلی تقدیم نمایند.

۳- کمیسیون اصلی موظف است حداکثر ظرف مدت پانزده روز، ضمن رسیدگی به گزارش کمیسیونهای تخصصی گزارش نهایی خود را تنظیم و به مجلس شورای اسلامی تقدیم نماید.

۴- در جلسه علنی، پس از رسیدگی به کلیات بودجه و تصویب آن، به پیشنهادهای مربوط به درآمدها و سایر منابع تامین اعتبار بودجه عمومی دولت رسیدگی و سقف آن بتصویب خواهد رسید. پس از آن پیشنهادهای مربوط به تبصره‌ها و ردیفهای رسیدگی می‌گردد.

تبصره ۱- در جلسه علنی، تنها پیشنهادهایی که توسط نمایندگان و کمیسیونها در زمان مقرر دریافت و به چاپ رسیده، مشروط به عدم مغایرت با قانون برنامه، قابل طرح می‌باشد.

تبصره ۲- نحوه رسیدگی به چنددوازدهم، متمم و اصلاحیه‌های بودجه و سایر مواردی که در این ماده پیش‌بینی نشده طبق مقررات معمول در این آیین‌نامه خواهد بود.
ماده ۲۲۶- هنگام طرح لایحه بودجه در مجلس، جلسات باید بلاانقطاع در کلیه ایام هفته غیر از جمعه و تعطیلات رسمی، حداقل روزی چهار ساعت منعقد گردد و تا موقعی که شور و مذاکره پایان نیافته و رای مجلس اخذ نشده است از دستور خارج نمی‌شود و هیچ لایحه یا طرح دیگر نمی‌تواند مطرح باشد مگر لایحه یک یا چنددوازدهم بودجه در صورت ضرورت.

تبصره- اگر مطالب فوری و فوتی اعم از طرحها و لوایح دوفوریتی و غیره پیش آید که به تشخیص مجلس تاخیر آن موجب زیان جبران‌ناپذیری باشد، در اینصورت برای طرح و تصویب آن زمان مشخصی معین می‌شود.

سوم - نحوه رسیدگی دیوان محاسبات به اجرای بودجه سالیانه کل کشور
ماده ۲۲۷ - براساس اصول پنجاه و چهار (۵۴) و پنجاه و پنج (۵۵) قانون اساسی،
نظارت مجلس شورای اسلامی بر اجرای بودجه سالیانه کل کشور بر عهده دیوان محاسبات
کشور است که زیر نظر مجلس شورای اسلامی می باشد. سازمان و اداره امور آن به موجب
قانون خاص می باشد.

مبحث پنجم - استیضاح

اول - استیضاح وزیران

ماده ۲۲۸ - نمایندگان مجلس می توانند، با در نظر گرفتن اصل هشتاد و نهم (۸۹)
قانون اساسی، وزیر یا هیات وزیران را استیضاح کنند. استیضاح وقتی قابل طرح در مجلس
است که به امضای حداقل ده نفر از نمایندگان برسد.

ماده ۲۲۹ - تقاضای استیضاح نمایندگان از وزیر یا وزیران باید کتبا در جلسه علنی به
رئیس مجلس داده شود و در آن، موضوع استیضاح صریحاً و با ذکر مورد یا موارد معین شود.
تقاضای مزبور در آن جلسه یا جلسه بعد قرائت می شود. این تقاضا بدون مباحثه و فوراً برای
وزیر یا هیات وزیران فرستاده می شود.

همچنین متن استیضاح چاپ و در اختیار نمایندگان قرار می گیرد.

ماده ۲۳۰ - چنانچه استیضاح نمایندگان مرتبط به حوزه فعالیت نهادهای انقلابی باشد
که از بودجه دولت استفاده می نمایند و قانوناً وابسته به قوه مجریه می باشند، آن استیضاح
خطاب به رئیس جمهور یا وزیری که نهاد مورد بحث در حوزه مسوولیت او قرار گرفته
است، خواهد بود.

ماده ۲۳۱ - وزیر یا هیات وزیران موظفند ظرف ده روز پس از طرح استیضاح، در
مجلس حاضر شوند و توضیحات لازم را بدهند، تعیین وقت استیضاح در مهلت مقرر با

تعلیه

پیشنهاد وزیر یا هیات وزیران و تصویب هیات رئیسه مجلس در دستور هفتگی قرار می‌گیرد. حضور وزیر یا هیات وزیران در این وقت مقرر الزامی است.

ماده ۲۳۲ - در جلسه استیضاح، پس از بیانات استیضاح کنندگان، رئیس جمهور می‌تواند به دفاع از وزیر یا وزیران مورد استیضاح بپردازد، همچنین وزیر یا وزیران مورد استیضاح نیز می‌توانند به دفاع از خود بپردازند. حداکثر وقت دفاع از استیضاح برای رئیس جمهور یا چند وزیر پنج ساعت و برای یک وزیر سه ساعت خواهد بود.

تبصره ۱ - وزیر یا وزیران مورد استیضاح می‌توانند حداکثر یک ساعت از وقت دفاع خود را در اختیار یک یا دو نفر از نمایندگان موافق قرار دهند.

تبصره ۲ - بیانات استیضاح کنندگان و پاسخ آنها در یک یا چند جلسه باید بطور متوالی صورت گیرد.

تبصره ۳ - استیضاح کنندگان مجاز نخواهند بود در ضمن ارائه دلائل و توضیحات خود، موضوعات دیگری را که به مورد استیضاح مربوط نیست مورد بحث قرار دهند.

ماده ۲۳۳ - پس از پاسخ وزیر یا وزیران مورد استیضاح و یا پاسخ رئیس جمهور از طرف هیات وزیران مورد استیضاح، حداکثر دو نفر از نمایندگان استیضاح کننده حق دارند توضیحات تکمیلی بدهند، بشرطی که صحبت هر کدام از ربع ساعت تجاوز ننماید. رئیس جمهور می‌تواند حداکثر یک ساعت به دفاع از هیات وزیران بپردازد و وزیر مورد استیضاح هم می‌تواند حداکثر نیم ساعت مجدداً از خود دفاع کند.

ماده ۲۳۴ - پس از انجام استیضاح، وزیر یا وزیران مورد نظر، رئیس مجلس عدم اعتماد به آنها مورد استیضاح را به رأی می‌گذارد.

ماده ۲۳۵ - در صورتیکه وزیر یا هیات وزیران مورد استیضاح در مجلس حاضر نشوند، استیضاح کنندگان مطالب خود را بیان می‌کنند و رئیس اعلام رای عدم اعتماد می‌کند.

ماده ۲۳۶ - هنگامیکه استیضاح در دستور مجلس است بهیچوجه نمی‌توان دستور را تغییر داد مگر در موارد طرحها و لوایح سه فوریتی.

جمهوری اسلامی ایران

مجلس شورای اسلامی

دفتر رئیس

شماره ۱۹۲۲

تاریخ ۱۵ شهریور ۱۳۷۸

پیوست ۱۸ مرتبه

تعالیه

دوم - استیضاح و عدم کفایت رئیس جمهور

ماده ۲۳۷ - براساس اصل هشتاد و نهم (۸۹) قانون اساسی نمایندگان مجلس می توانند رئیس جمهور را در مقام اجرای وظایف مدیریت قوه مجریه و اداره امور اجرایی کشور مورد استیضاح قرار دهند. این استیضاح وقتی قابل طرح است که حداقل به امضای یک سوم نمایندگان برسد.

ماده ۲۳۸ - تقاضای استیضاح رئیس جمهور که باید با ذکر موارد صریح و روشن و مستدل باشد، به رئیس مجلس داده می شود. این تقاضا باید در اولین جلسه قرائت شود و ضمن چاپ و توزیع بین نمایندگان برای رئیس جمهور ارسال گردد. در این صورت، رئیس جمهور باید ظرف یکماه در مجلس حاضر شود و در خصوص مسائل مطرح شده توضیحات کافی بدهد.

ماده ۲۳۹ - حداکثر وقت برای مذاکره موافقین و مخالفین پنج ساعت است که به تساوی و متناوباً انجام می شود. مدت صحبت برای هر یک از موافقین و مخالفین حداکثر نیم ساعت خواهد بود که با رای مجلس تا یکساعت قابل تمدید می باشد.

ماده ۲۴۰ - وقت برای توضیحات و پاسخهای رئیس جمهور جمعاً پنج ساعت می باشد. رئیس جمهور می تواند قسمتی از وقت خود را به نمایندگان موافق واگذار کند. این وقت اضافه بر فرصتی است که به موجب ماده قبل به آنان تعلق می گیرد.

ماده ۲۴۱ - در صورتیکه پس از بیانات نمایندگان موافق و مخالف و پاسخ رئیس جمهوری اکثریت دو سوم کل نمایندگان، به عدم کفایت رئیس جمهور رای دادند، مراتب جهت اجرای بند ده (۱۰) اصل یکصد و دهم (۱۱۰) قانون اساسی با اطلاع مقام رهبری می رسد. این رای گیری مخفی و با ورقه خواهد بود.

ماده ۲۴۲ - زمان اجرای این آیین نامه از هفتم خرداد ماه ۱۳۷۸ همزمان با انتخابات

جمهوری اسلامی ایران

مجلس شورای اسلامی

دفتر رئیس

تعالیه

شماره ۲۹۲۲ ق

تاریخ ۵ آذر ۱۳۷۸

پیوست

هیأت رئیسه مجلس و هیأت رئیسه کمیسیونها خواهد بود.
ماده ۲۴۳ - کلیه قوانین و مقررات دیگر در خصوص آیین نامه داخلی مجلس لغو
می گردد.

طرح فوق مشتمل بر دویست و چهل و سه ماده و شصت و چهار تبصره در جلسه
علنی روز چهارشنبه مورخ هجدهم فروردین ماه یکهزار و سیصد و هفتاد و هشت به
تصویب مجلس شورای اسلامی رسیده است. ان

علی اکبر ناطق نوری

رئیس مجلس شورای اسلامی